

A color photograph of a woman in a factory setting. She is wearing a pink headscarf, a red and yellow patterned blouse, and a blue apron. She is looking directly at the camera with a serious expression. Her hands are positioned as if she is working on a piece of machinery, possibly a loom. The background shows industrial equipment and a tiled ceiling.

ОБЯЗАТЕЛЬНЫЙ
ЭКЗЕМПЛЯР

**РАБОТНИЦА
І СЯЛЯНКА**

№ 12 СНЕЖАНЬ 1954г.

Свята

Сяргей ХРАМЯНКОЎ

Сягоння ў мяне
незвычайнае свята, —
Сыноч нарадзіўся
па ліку дзесяты.
Я зранку жаданых
гасцей запрашаю,
У гонар за шчасце,
якое я маю.
Калгаснай сям'ёй
запаўняецца хата,
Віншуюць мяне
з маім сынам дзесятым.
Віншуюць чаргою
і жонку, вядома,
Кладуць падарункі
і нам і малому.
Прышоў брыгадзёр
паляводчай брыгады,
Яму мы бязмежна
удзячны і рады.
Прынёс ён вянок
залацістай пшаніцы
І кажа: — Ад нашай
брыгады прыміце!
І гэты вянок
быў сынку ўзнагародай,
Бо ён прызначаўся
ад сэрцаў народа.
Прыехаў і сам
старшыня на «Пабедзе»,
Пабыць у мяне
на ўрачыстым абедзе.
Да самага краю
сталы запаўнялі,
І першы бакал
за сына мы паднялі,
Каб быў ён шчаслівы,
каб вырас вялікі,
І шмат пажаданняў
казалі без ліку.
І госці сядзелі
да позняга часу —
Зайздросцілі мне
аднагодкі з калгаса.
Калі-ж развітання
хвіліны насталі,
Нам госці ад шчырага
сэрца спявалі:
«Бывайце здаровы,
жывіце багата,
Ды нас запрашайце
налета на свята».

«Калыханка» — новая работа скульпта-
ра З. Азгура. Фото І. Салавейчыка

На першай старонцы вокладкі: ком-
самолка Ірына Бірыла — адна з лепшых
ткачых Гродзенскага тонкасуконнага кам-
біната.

Фото Г. Бегуна
(Фотахроніка БелТА)

5031
17-55 8035

ДАТЭРМІНОВА ВЫКАНАЕМ ПЯЦІГАДОВЫ ПЛАН

ТАК павялося ўжо, стала слаўнай традыцыяй савецкіх людзей — рыхтаваць падарункі для маці-Радзімы, сагрэтыя цеплынёй вялікай любові. Гэта дадатковыя тоны вугалю, чыгуну, сталі, сотні тысяч метраў тканіны, тысячы новых машын, тысячы пудоў збожжа.

— Прымай, Радзіма, плады працы тваіх сыноў і дочак! — так гучаць зараз рапарты фабрык і заводаў аб датэрміновым выкананні вытворчых планаў. Радасная праца, якая для савецкіх людзей стала справай гонару, славы, доблесці і геройства, прымнажае багацце, сілу і магутнасць нашай краіны.

Самааддана працуюць работнікі прамысловасці і сельскай гаспадаркі, каб ператварыць у жыццё планы, вызначаныя Комуністычнай партыяй і ўрадам у справе развіцця народнай гаспадаркі краіны. Чатыры першыя пяцігодкі былі насычаны гераічнай барацьбой працоўных за ўмацаванне эканомікі сваёй Радзімы. З гэтай барацьбы савецкія людзі вышлі пераможцамі — усе чатыры пяцігодкі ўвайшлі ў гісторыю нашай дзяржавы як сімвал працоўнай славы савецкіх людзей. Планы партыі былі не толькі выкананы, але і перавыкананы!

Паспяхова выконваюцца планы пятай, пасляваеннай пяцігодкі. Наша сацыялістычная прамысловасць выпускае цяпер прадукцыі ў 2,8 раза больш, чым у даваенныя гады, а цяжкая прамысловасць, якая з'яўляецца асновай усёй эканомікі краіны, узрасла за гэты час амаль у тры з паловай разы. Працаўнікі прамысловых прадпрыемстваў засталіся верныя слаўнай традыцыі — аяраджаць час, даць за пяць календарных год больш прамысловай прадукцыі, чым прадугледжана дзяржаўным планам.

Магутным заклікам прагучэў голас рабочых перадавых прадпрыемстваў Масквы: выканаем пятую пяцігодку датэрмінова, шырэй разгорнем сацыялістычнае спаборніцтва за далейшае павышэнне прадукцыйнасці працы, за палепшанне якасці прадукцыі!

Варта было масквічам заявіць аб сваім пачыне, як ва ўсіх канцах краіны пачалася пераклічка фабрык і заводаў. Рабочыя і работніцы падлічваюць, на колькі дзён, тыдняў і месяцаў яны могуць аяраджаць час.

Сярод гэтых пераможных галасоў чуецца цвёрдае абавязацельства рабочых і работніц Беларусі. Многія фабрыкі і заводы рэспублікі датэрмінова завяршылі дзесяці- і адзінаццаці месячныя праграмы. Некаторыя калектывы з гонарам рапартавалі аб выкананні гадавых планаў.

У кастрычніку закончыў гадавы план Барысаўскі фанерна-запалкавы камбінат імя Кірава. Станкабудаўнікі рэспублікі ніколі не адставалі ад выдатных пачынанняў перадавікоў. І зараз калектывы Мінскага завода імя Кірава даў слова закончыць пяцігодку да 38-й гадавіны Кастрычніка.

Бадай, няма зараз прадпрыемства, дзе-б старанна, па-гаспадарску не падлічвалі, не вышукваліся новыя нявыкарыстаныя рэзервы вытворчасці, дзе-б рабочыя

не далучылі свой голас да перадавікоў і не заявілі-б аб прыняцці павышаных абавязацельстваў па датэрмінаму выкананню пяцігадовага задання.

Інструментальшчыкі Мінскага завода імя Чкалава ўзялі абавязацельства выканаць пяцігадовы план па выпуску валавой прадукцыі за чатыры гады. Рабочыя Віцебскага дыванова-плюшавага камбіната заявілі аб сваім рашэнні выканаць пяцігодку да 7 лістапада 1955 года і даць звыш плана 300 тысяч квадратных метраў дывановых вырабаў. А тэкстыльшчыцы Аршанскага ільнокамбіната абавязаліся сустрэць Першамай 1955 года заканчэннем пяцігадовага плана і да канца года даць больш як на 153 мільёны рублёў прадукцыі.

З кожным днём пашыраецца і нарастае сіла сацыялістычнага спаборніцтва за датэрміновае выкананне пяцігодкі. У гэты бурны паток уліваюцца тысячы ручайкоў, і ён расце, пашыраецца, жывячыся новымі і старымі вытокамі.

Жанчыны складаюць амаль палавіну ўсіх рабочых, занятых у прамысловасці рэспублікі. І яны разам з усімі ўключаюцца ў сацыялістычнае спаборніцтва за датэрміновае выкананне пяцігадовага плана. Па дзве нормы за змену дае токар Мінскага трактарнага завода Раіса Патаповіч. Яна дабілася высокай прадукцыйнасці працы на апрацоўцы дэталей да трактара «Беларусь» і за год выканала больш двух гадавых норм.

Раіса Патаповіч рацыянальна выкарыстоўвае ўсе 480 хвілін рабочага часу. Яна правяла рад удасканаленняў тэхналагічнага працэсу, паскорыла апрацоўку паасобных дэталей, пачала прымяняць у рабоце новы разец.

Мы маем рэальныя магчымасці датэрмінова выканаць пяцігодку. Пяты пяцігадовы план прадугледжваў павелічэнне прамысловай прадукцыі за пяць год прыкладна на 70 працэнтаў. За чатыры гады (1951—1954 гг.) прамысловая прадукцыя павялічыцца ў параўнанні з 1950 годам на 63 працэнты. Гэта азначае, што пяцігадовы план па прамысловасці будзе выканан датэрмінова.

Галоўнай і рашаючай умовай развіцця народнай гаспадаркі, павелічэння выпуску прадукцыі, датэрміновага выканання дзяржаўных заданняў з'яўляецца ўсямерны рост прадукцыйнасці працы. Прадукцыйнасць працы, як указваў В. І. Ленін, — урэшце з'яўляецца самым галоўным для перамогі новага грамадскага ладу. Пастаянна павышаць прадукцыйнасць працы, зніжаць сабекошт і паляпшаць якасць прадукцыі — наша баявая задача.

Жанчыны-работніцы, з гонарам выконвайце ўзятыя абавязацельствы, памятайце, што датэрміновае выкананне пяцігодкі — гэта дадатковыя тысячы новых машын, станкоў, механізмаў, на мільёны рублёў больш тавараў шырокага спажывання.

Шырэй сацыялістычнае спаборніцтва за датэрміновае выкананне пяцігадовага плана!

ВЯЛІКІ ПРАДАЎЖАЛЬНІК СПРАВЫ ЛЕНІНА

21 снежня 1954 года спаўняецца 75 год з дня нараджэння Іосіфа Вісарыёнавіча Сталіна — вялікага прадаўжальніка справы Леніна.

Імя І. В. Сталіна бясконца дорага савецкаму народу і працоўным усяго свету. Усё жыццё і дзейнасць І. В. Сталіна з'яўляюцца натхняючым прыкладам беззаветнага служэння народу, справе барацьбы за вызваленне рабочага класа і ўсіх працоўных ад уціску эксплуатацыйнага, за працвітанне нашай Радзімы, за перамогу камунізму.

З юнацкіх год І. В. Сталін, звязаўшыся з падпольнымі групамі рускіх марксістаў у Закаўказзі, стаў на шлях рэвалюцыйнай барацьбы. Пазнаёміўшыся з рэвалюцыйнай дзейнасцю В. І. Леніна, І. В. Сталін адразу-ж становіцца яго гарачым прыхільнікам і паслядоўнікам. У асобе Леніна ён убачыў вялікага правадыра і настаўніка прыгнечаных мас, стваральніка рэвалюцыйнай партыі пролетарыята, кіраўніка вышэйшага тыпу, горнага арла, які не ведае страху ў барацьбе і смела вядзе партыю ўперад па неспазнаных шляхах рускага рэвалюцыйнага руху. Сталін цвёрда пайшоў па ленінскім шляху, і ніякія сілы не маглі звярнуць яго з гэтага шляху, пахіснуць яго стойкасць і нязломную волю ў барацьбе за ажыццяўленне ленінскіх ідэй. Сталін быў непакісным, перакананым ленінцам, верным вучнем і бліжэйшым саратнікам вялікага Леніна. «Што датычыць мяне, — гаварыў ён, — то я толькі вучань Леніна і мэта майго жыцця — быць дастойным яго вучнем».

Створаная і выкаваная геніем рэвалюцыі Леніным Камуністычная партыя Савецкага Саюза прайшла больш як поўвекавы шлях гераічнай барацьбы, цяжкіх выпрабаванняў і сусветна-гістарычных перамог.

З перамогай соцыялістычнай рэвалюцыі і ўстанаўленнем дыктатуры пролетарыята Камуністычная партыя стала правячай партыяй. Усе сілы і здольнасці яе былі накіраваны на пабудову і абарону першай у свеце соцыялістычнай дзяржавы рабочых і сялян, новага соцыялістычнага грамадства.

У перыяд грамадзянскай вайны і чужаземнай інтэрвенцыі ўвесь савецкі народ пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі ўзняўся на абарону вялікіх заваёў Кастрычніка. Усёй справай абароны савецкай дзяржавы кіраваў Цэнтральны Камітэт партыі на чале з В. І. Леніным. Бліжэйшымі памочнікамі Леніна ў арганізацыі і палітычнай асвеце Чырвонай Арміі, у ажыццяўленні ленінскага плана разгрому ворагаў былі Сталін, Молатаў, Калінін, Свєрдлоў, Фрунзе, Варашылаў, Кагановіч, Орджанікідзе, Кіраў, Куйбышэў, Мікаян, Жданаў, Дзержынскі, Хрушчоў і другія выдатныя дзеячы партыі.

Пераможна закончыўшы грамадзянскую вайну, Камуністычная партыя ўзяла і натхніла савецкі народ на барацьбу за аднаўленне народнай гаспадаркі і будаўніцтва соцыялізму. В. І. Ленін узброіў партыю і савецкі народ навукова распрацаванай і абгрунтаванай праграмай соцыялістычнага будаўніцтва, якая прадугледжвала соцыялістычную індустрыялізацыю краіны, пераўтварэнне сельскай гаспадаркі на соцыялістычны лад, правядзенне культурнай рэвалюцыі.

2 У барацьбе за паспяховае ажыццяўленне ленінскіх указанняў вялікае значэнне мела добраахвотнае аб'яднанне савецкіх рэспублік у адзіную дзяржаву — СССР, праведзенае партыяй пад кіраўніцтвам

І. В. СТАЛІН.

В. І. Леніна, пры непасрэдным удзеле І. В. Сталіна. Сталін кіраваў ажыццяўленнем нацыянальнай палітыкі партыі, прымаў самы актыўны ўдзел ва ўтварэнні нацыянальных рэспублік. Вялікую дапамогу і ўвагу ён аказаў і беларускаму народу ў стварэнні і будаўніцтве Беларускай Савецкай рэспублікі — неад'емнай і састаўной часткі Саюза ССР. Утварэнне СССР з'явілася перамогай ленінска-сталінскай нацыянальнай палітыкі.

Пасля смерці В. І. Леніна І. В. Сталін і другія вучні і саратнікі Леніна ўзначалілі барацьбу Камуністычнай партыі за ператварэнне ў жыццё вялікіх ленінскіх запаветаў, упэўнена павялі партыю і краіну па ленінскім шляху.

Прадаўжаючы вялікую справу Леніна, Сталін да канца свайго жыцця быў верны ленінскаму сцягу, ва ўсім кіраваўся бессмяротным ленінскім вучэннем, заклікаў савецкіх людзей вывучаць працы Леніна, жыць і працаваць па-ленінску.

Калі не стала Владзіміра Ільіча Леніна, агідныя ворагі партыі і савецкага народа — трацкісты, бухарынцы, буржуазныя нацыяналісты — узмацнілі свае атакі на партыю, прабуючы раскалоць яе рады, сарваць соцыялістычнае будаўніцтва, звярнуць партыю

і краіну з ленінскага шляху на шлях рэстаўрацыі капіталізма. Комуністычная партыя пад кіраўніцтвам Цэнтральнага Камітэта на чале з І. В. Сталіным ушчэнт разграміла гэтых здраднікаў і капітулянтаў, адстаяла ленінізм, ленінскае адзінства сваіх радоў і рашуча павяла савецкі народ да перамогі сацыялізма.

У гады даваенных пяцігодак савецкі народ пад кіраўніцтвам Комуністычнай партыі ператварыў у жыццё ленінскую праграму будаўніцтва сацыялістычнага грамадства, паспяхова ажыццявіў выпрацаваны партыяй план сацыялістычнай індустрыялізацыі краіны і калектывізацыі сельскай гаспадаркі.

Перамога сацыялізма карэнным чынам змяніла эканоміку і культуру, увесць уклад жыцця савецкага народа. Наша краіна зрабіла гіганцкі скачок уперад, ператварылася з адсталай аграрнай краіны ў перадавую магутную індустрыяльна-калгасную дзяржаву. Канчаткова былі ліквідаваны эксплуатацыйныя класы, назаўсёды знішчана эксплуатацыя чалавека чалавекам. У СССР была ажыццёўлена культурная рэволюцыя. Сацыялізм прынёс савецкім людзям карэннае палепшанне матэрыяльнага добрабыту, забяспечыў ім заможнае і культурнае жыццё.

Сур'ёзнай праверкай сілы і жыццёвасці савецкага грамадскага і дзяржаўнага ладу з'явілася Вялікая Айчынная вайна. Пад кіраўніцтвам партыі савецкі народ і яго армія адстаялі сваю і незалежнасць сваёй Радзімы, разграмілі фашысцкіх агрэсараў, выратавалі народы Еўропы і Азіі ад пагрозы фашысцкага заняволення. Усё гэта непарывна звязана з імем І. В. Сталіна, які ў гады вайны ўзначаліў Дзяржаўны Камітэт Абароны і Савецкія Узброеныя Сілы, упэўнена вёў партыю, армію і ўвесь народ да перамогі.

У пасляваенныя гады працоўныя СССР на чале з Комуністычнай партыяй дабіліся новых поспехаў. Велічныя вынікі барацьбы і перамог савецкага народа былі падведзены XIX з'ездам КПСС, які намерціў праграму далейшага развіцця савецкага грамадства па шляху да камунізма.

Апіраючыся на поспехі ў развіцці цяжкай прамысловасці і транспарту, Комуністычная партыя і савецкі ўрад выпрацавалі праграму крутога ўздыму вытворчасці прадметаў народнага спажывання з тым, каб ужо ў бліжэйшыя гады ў дастатку задаволіць растучыя патрэбы насельніцтва краіны ў харчовых і прамысловых таварах.

Галоўным звязом у вырашэнні гэтай усенароднай задачы з'яўляецца забяспечэнне ўсямернага развіцця сельскай гаспадаркі. У рашэннях вераснёўскага, лютаўска-сакавіцкага і чэрвеньскага Пленумаў ЦК КПСС дадзена канкрэтная праграма магутнага ўздыму ўсіх галін сельскай гаспадаркі. У гэтым годзе працаўнікі сельскай гаспадаркі дабіліся новых высокіх паказчыкаў у развіцці збожжавай гаспадаркі, жывёлагадоўлі, у вытворчасці тэхнічных культур. Усенароднай справай стала асваенне цалінных і абложных зямель.

75-годдзе з дня нараджэння вялікага прадаўжальніка справы Леніна — І. В. Сталіна — савецкі народ адзначае ў абстаноўцы высокага палітычнага і працоўнага ўздыму, у абстаноўцы новых поспехаў па ператварэнню ў жыццё гістарычных рашэнняў партыі і ўрада аб крутым уздыме народнай гаспадаркі краіны.

Сіла і непераможнасць Комуністычнай партыі — у яе кроўных непарывных сувязях з народам. Гэтыя сувязі партыя пастаянна ўмацоўвае і расшырае. У непарушным, мацнеючым аднанні Комуністычнай партыі, Савецкага ўрада і народа — залог усіх нашых поспехаў у барацьбе за трыумф вялікай справы Леніна — Сталіна, за перамогу камунізма.

П. ЛІПЛА

НАТХНЁНАЯ ПРАЦА — РАДЗІМЕ

НАШ фанерна-запалкавы камбінат з'яўляецца адным з буйнейшых у Барысаве. Яго прадукцыя — запалкі, фанера розных гатункаў, прадметы шырспажыву — добра вядома ва многіх кутках краіны. Натхнёныя штодзённымі клопатамі партыі і ўрада, рабочыя і служачыя прадпрыемства саборнічаюць, каб парадаваць Радзіму новымі вытворчымі перамогамі.

Галоўнае калектыву бачыць у няўхільным павышэнні прадукцыйнасці працы, палепшанні ўсіх тэхнічна-эканамічных паказчыкаў. У гэтым напрамку ён дабіўся значных вынікаў. Уключыўшыся ў саборніцтва за дастойную сустрэчу 37-й гадавіны Канстрычніка, вытворчы план дзесяці месяцаў камбінат выканаў на 117,6 працэнта і даў дадаткова на 8,2 мільёна рублёў прадукцыі.

Дзякуючы самаадданай і высокапрадукцыйнай працы, шырокаму разгортванню сацыялістычнага саборніцтва калектыв прадпрыемства на 2 месяцы раней тэрміну завяршыў гадавое заданне.

Аўтаматчыца комсамолка Еўдакія Каваленка за работай. Яна працуе ў рахунак 1955 года і выконвае зменныя нормы на 120 працэнтаў.

У інтэрнаце камбіната. Машыністкі каробнавага цэха — былыя выхаванкі дзіцячага дома — комсамолкі Ніна Цімохава, Мар'я Хмель і Мар'я Сысой.

Рэпетыцыя хору мастацкай самадзейнасці.

Фото П. Наватарова.
(Фотакроніка БелТА).

Як пераможцы ўсесаюзнага спаборніцтва, калектыву камбіната запар пяты квартал прысуджваецца першае месца і пераходны Чырвоны сцяг ВЦСПС і Міністэрства папяровай і дрэваапрацоўчай прамысловасці СССР.

Людзі нашага камбіната — гарачыя патрыёты любімай соцыялістычнай Радзімы. На камбінаце — сотні старых кадравых спрактыкаваных рабочых, сотні шчаслівай савецкай моладзі. Сагрэтыя сонцам Савецкай Канстытуцыі, яны не пакладаючы рук працуюць на карысць Радзімы.

Увесь калектыв камбіната горача адгукнуўся на патрыятычны заклік масквічоў, актыўна ўключыўся ў соцыялістычнае спаборніцтва за датэрміновае завяршэнне пяцігадовага задання і ўзяў важнае абавязацельства выканаць пяцігадовы план па валавой прадукцыі да 15 чэрвеня. Усе цэхі і ўчасткі сваё абавязацельства выконваюць з гонарам. Звыш паўтары тысячы рабочых даюць па дзве і больш норм. 726 перадавікоў вытворчасці працуюць у рахунак 1956 г.

Сярод выканаўшых пяцігодку — 522 жанчыны. Калектыв ганарыцца красільшчыцай Старычонак, этыкетывальшчыцай Строк, зборшчыцай дэталей Болтавай, распілоўшчыцай Германовіч, грузчыцай Хрыстафаравай, зборшчыцай дэталей скрынак цэха шырспажыву Усавай.

Як ажыццяўляюцца вялікія правы і абавязкі грамадзян СССР, запісаныя залатымі літарамі ў Савецкай Канстытуцыі, паказваюць і такія факты. На прадпрыемстве працуюць машыністкі і іх памочнікі, майстры змен і цэхаў каля васьмісот чалавек, пераважна жанчын.

За апошні час у вытворчасць укаранёна шмат прапаноў. Яны далі прадпрыемству вялікі эканамічны эффект. Так, прапанова т. Паўлаўца аб збудаванні транспарцёра па адвозцы адыходаў павысіла прадукцыйнасць працы і вызваліла трох рабо-

чых. Значна павысілася прадукцыйнасць працы этыкетывальшчыц ад рэалізацыі прапановы слесараў Гайдука, Абрамава і Свіко аб удасканаленні этыкетывальных машын. Вынаходнік Васкабойнік прапанаваў перавесці лущыльныя станкі на пастаянную хуткасць, што павысіла прадукцыйнасць працы на 30 — 40 працэнтаў.

Партыйная і профсаюзная арганізацыі, кіраўніцтва камбіната ўдзяляюць вялікую ўвагу росту тэхнічнай культуры і павышэнню дэлавой кваліфікацыі кадраў. Больш 400 рабочых і інжынерна-тэхнічных работнікаў павышаюць свае веды ў тэхнічных гуртках, з іх звыш двухсот здалі экзамены і атрымалі спецыяльныя пасведчанні. Для навічкоў, нядаўна прынятых на вытворчасць, створаны гурткі ў набі-

вачным, этыкетывальным, аўтаматным цэхах.

Шмат увагі ўдзяляецца палепшэнню культурна-бытавых умоў рабочых. На камбінаце — вялікая бібліятэка, фабрычны клуб, дзіцячыя яслі і сад на 200 дзяцей, сталовая. Дзесяткі рабочых і служачых займаюцца ў школе рабочай моладзі. Сёлета канчаюць дзесяты клас без адрыву ад вытворчасці апаратчыца Пашкоўская, манцёр электрастанцыі Казлоўскі, этыкетывальшчыца Іонава. Сярэдняю адукацыю многія рабочыя набываюць і праз завочную вучобу.

Сотні рабочых і служачых палепшылі сваё здароўе ў розных дамах адпачынку і на курортах краіны. Сёлета на ахову здароўя прадпрыемства адпусціла 194.200 рублёў.

Самаадданая праца нашага калектыву, рост яго культурна-бытавога ўзроўню — яркі паказчык ператварэння ў жыццё запісаных у Канстытуцыі СССР вялікіх правоў і абавязкаў савецкіх грамадзян.

Н. МАРХЕЛЬ,

начальнік каробка-этыкетывальнага цэха

Снеданне ў дзіцячым садзе камбіната.

Зварот у сувязі з выпрабаваннем вадароднай бомбы

У пачатку лістапада ў Берліне адбылося пасяджэнне Бюро Міжнароднай Дэмакратычнай Федэрацыі Жанчын.

Бюро абмеркавала пытанне аб скліканні Сусветнага кангрэса маці ў абарону сваіх дзяцей, супроць вайны, за раззбраенне і дружбу паміж народамі.

Бюро падтрымала зварот японскіх жанчын да ўсіх жанчын свету аб узмацненні барацьбы супраць атамнай зброі і вырашыла гэты зварот зрабіць здабыткам усіх жанчын свету. Ніжэй друкуем гэты зварот.

РАНИЦАЙ 1 сакавіка 1954 года на востраве Бікіні, у поўднёвай частцы Ціхага акіяна, амерыканскім урадам быў праведзены дослед над вадароднай бомбай, які ўвайшоў у гісторыю. Праз тры гадзіны пасля выбуху на вадзі пачаў падаць радыёактыўны пыл. Дваццаць тры японскія рыбакі з рыбалавескага судна «Фукуру-Мару» № 5, якія знаходзіліся ў 150 марскіх мілях ад вострава Бікіні, былі засыпаны радыёактыўным пылам.

Сузуе, жонка Сінзо Сузукі, які знаходзіўся на судне «Фукуру-Мару» № 5 і вярнуўся дамоў 14 сакавіка, расказала нам аб яго стане ў першую ноч пасля звароту дамоў: «Мой муж адчуваў нясцерпны зуд вакол вушэй і на патыліцы. Наступнай раніцай у яго з'явілася высыпка па ўсім целе, якая прынесла яму пакуты. Ён качаўся і курчыўся ў пасцелі, крычучы і войкаючы ад моцнага болю, як чалавек, якога мучыць ліхаманка». Іншыя рыбакі пакутавалі таксама ад боляў у жываце, ад паносу, апёкаў, высыпкі, знясілення і іншых недамаганняў. Відавочна, гэта сімптомы паражэння радыёактыўным пылам.

У сучасны момант гэтыя рыбакі знаходзяцца на лячэнні ва ўніверсітэцкай бальніцы і ў першай нацыянальнай бальніцы Токіо. Нават праз 120 дзён у іх адбываецца актыўны працэс раз'ядання скуры, наглядаецца адсутнасць апетыту, выпадзенне валасоў і страта скурай колеру. Аднак асабліва сур'ёзным у іх стане было паражэнне органаў, у якіх выпрацоўваецца кроў (касцявы мозг). У рыбакоў пашкодзана не толькі паверхня, але і глыбокія пласты тканак, што прывяло да гангрэны. З-за гэтага зменшылася колькасць белых крывяных целцаў прыблізна да трох тысяч, а колькасць клетак касцявога мозгу скарацілася да некалькіх соцень.

Сучасная медыцына не знайшла яшчэ сродкаў для барацьбы з вынікамі ўздзеяння радыёактыўнага пылу. Хворыя прыкаваны да пасцелі і не могуць бачыцца з сем'ямі. Ім казалі, што ім прыдзецца да канца жыцця знаходзіцца ў бальніцы.

14 чалавек з 23 пацярпеўшых — халасцякі. Яны баяцца, што пазбавіліся цяпер магчымасці мець сям'ю, таму што дзеці ў іх могуць нарадзіцца ненармальнымі. Адзін з іх у выпадку сказаў, што яму хочацца, каб на Амерыку была скінута вадародная бомба і амерыканцы на сабе адчулі ўсе жахі і няшчасце, якія зараз абрушыліся на рыбакоў. Аднак, боляшасць рыбакоў лічаць, што ні адзін чалавек не павінен цяпець такія разумовыя і фізічныя пакуты, якія адчуваюць зараз яны. Яны шчыра жадаюць, каб усім не існавалі на зямлі вадародныя і атамныя бомбы.

Няшчасныя рыбакі такія бедныя, што яны звычайна бралі частку грошай да таго, як яны адпраўляліся на лоўлю туны. Іх жонкі ледзь жылі, з нецярплівацю чакаючы звароту мужоў. Але цяпер іх мужоў паклалі ў бальніцу і лечаць ад вынікаў паражэння радыёактыўным пылам. Для іх няма ніякай магчымасці ўтрымліваць сем'ю. Паколькі ўрад не аказаў гэ-

тым бедным сем'ям неабходнай матэрыяльнай дапамогі, для іх быў наладжан збор грошай сярод насельніцтва і грамадскіх арганізацый.

Сур'ёзна пацярпела ад гэтага велізарнага няшчасця не толькі каманда з 23 рыбакоў. Доследы над вадароднай бомбай нанеслі матэрыяльную і маральную страту ўсім японцам. Рыба мае для японскага народа выключнае значэнне — гэта ў яго ежы адзіная крыніца бялкоў. Японцы былі ўстрыможаны, калі ім паведамілі, што тыя віды таннай рыбы, якую звычайна ловяць у прыбярэжных водах, цяпер паражаны радыёактыўным пылам. Прычынай гэтага паражэння з'яўляецца не радыёактыўны пыл, які трапіў непасрэдна на рыбу, — рыба была паражана праз вадзі і ежу. Мы баімся таксама, што ў выніку заражэння рыба страціла здольнасць размнажацца, а гэта прывядзе да значнага зніжэння лоўлі рыбы.

Нам паведамілі, што моцная радыёактыўнасць выйляецца нават у гародніне, фруктах і ў вадзе для піцця і ўжыванне іх выклікае недамаганне. Рыбакі вымушаны былі выкінуць у мора сотні і тысячы тон туны і іншай рыбы, пасля таго як прадстаўнікі міністэрства аховы здароўя ўстанавілі яе непрыгоднасць. Пакупнікі пабаяліся-б не толькі купляць рыбу, але і падыходзіць блізка да гандляроў рыбай. Матэрыяльную і маральную страту цяжка нават апісаць.

Цяпер японцы зразумелі ўвесь жах, які нясе вадародная бомба. У краіне разгарнуўся моцны і шырокі рух за спыненне вытворчасці вадародных бомб, за забарону іх выкарыстання і правядзення выпрабаванняў над вадароднымі бомбамі.

Жанчыны, аб'яднаныя ва Усеяпонскую асацыяцыю жаночых арганізацый пад старшынствам пані Райцэ Хірацукі, у некалькіх раёнах Токіо пачалі кампанію па збору подпісаў за забарону атамнай і вадароднай бомбы. Кампанія па збору подпісаў праводзілася не толькі ў гарадах, але і ў невялікіх вёсках і рыбацкіх пасёлках. Ва многіх месцах гэтым рухам кіравалі і кіруюць жанчыны. Неабходна адзначыць, што кампанія праводзіцца і падтрымліваецца рознымі рэлігійнымі групамі. Да 8 жніўня было сабрана 8 992 970 подпісаў. Як вы ўжо ведаеце, у пачатку красавіка была аднадушна прынята рэзалюцыя, якая забараняе атамную і вадародную бомбы і патрабуе міжнароднага кантролю над вытворчасцю атамнай энергіі. Шмат арганізацый як урадавых, так і няўрадавых прынялі падобныя-ж рэзалюцыі. Да руху прымкнулі настаўнікі, прафесары і педагогі вышэйшых навучальных устаноў, студэнты, артысты, мастакі і рабочыя.

8 і 9 жніўня — гэта дні, якія мы ніколі не забудзем. 9 год таму назад у гэтыя дні на гарады Хірасіма і Нагасакі былі скінуты атамныя бомбы, у адну секунду сцёршы гэтыя гарады з твару зямлі. Было забіта 420 000 чалавек насельніцтва — старых, жанчын і дзяцей. Хоць прайшло ўжо 9 год, разбурэнні і страты, нанесеныя жыхарам, усё яшчэ прымушаюць

людзей пакутаваць. Нядаўна паведамлялася, што з пачатку гэтага года ў Хірасіма памерла ад атамных хвароб 120 чалавек. Апошнія звесткі з гісторыі хваробы адзінаццаці жанчын, якія ў той час былі цяжарнымі і жылі ў 1 100 метрах ад месца выбуху, гавораць аб тым, што толькі адно дзіця з нарадзіўшыхся, ў 5-гадовым узросце мела галоўку нармальнага размераў. Іх няправільнае развіццё было адным з вынікаў выбуху атамнай бомбы.

Японцы тройчы атрымлівалі хрышчэнне атамнай і вадароднай зброяй. Мы, адзіныя ахвяры гэтых відаў зброі, не можам не звярнуцца з заклікам да ўсіх разумных людзей усяго свету і патрабаваць забароны вытворчасці, доследаў і прымянення такой жорсткай зброі, як вадародная бомба. Далей мы патрабуем спынення правядзення выпрабаванняў у адкрытых морах, выпрабаванняў, якія пагражаюць жыццю людзей, гандлю і харчаванню мірных і ні ў чым не вінаватых грамадзян. Гэта не азначае, што мы высту-

паем дзеля бяспекі і шчасця толькі японцаў, але і дзеля абароны ўсяго чалавецтва ад разбурэння, дзеля таго, каб пабудаваць сапраўды мірны і квітнеючы свет.

Спадзяемся, што праз вашу арганізацыю вы звернецеся да аддзяленняў вашай арганізацыі і перададце наша палымнае імкненне забараніць атамную і вадародную бомбы і імкненне да міру ва ўсім свеце. Толькі з дапамогай і ў супрацоўніцтве з жанчынамі ўсяго свету мы зможам стварыць грамадскую думку супроць гэтых відаў зброі. Таму мы спадзяемся, што вы далучыцеся да нас і дапаможаце нам стварыць шырокі рух ва ўсім свеце.

Райцэ ХІРАЦУКА,
Старшыня Усеяпонскай
асацыяцыі жаночых
арганізацый, віцэ-старшыня
МДФЖ

Члены Совета:
Хідэко МАРУОКА
Сецуко ХАНІ,
Ітоэ ХАМАДА,
Чыезе ЧЫБА,
Наоко ТАКАДА

Агульны выгляд Дома інвалідаў і састарэлых.

ДЗВЕ бабулькі ў новых зімовых паліто з добрымі футровымі каўнярамі, клапатліва падтрымліваючы адна адну, увайшлі ў трамвай. Пасажыры ўступілі ім праддзянны месцы. Ужо праз некалькі хвілін суседка, таксама пажылая жанчына, пацікавілася: «Вы, відаць, сёстры?»

— А што, падобны? — пытаннем адказала адна з бабулек. — У маладосці адна адну не ведалі, а пад старасць сёстрамі сталі.

«Сёстры» аказаліся жыхарамі Мінскага дома для састарэлых. Пра свой дом гаварылі, як пра самае дарагое і заветнае. І ўжо не толькі суседка, але і многія пасажыры зацікавіліся расказам.

— Як мы жывем? Трэба на ўласныя вочы ўбачыць! — сказалі на развітанне бабулькі.

Сустрэча ў трамваі ўспомнілася пасля прагляду цудоўнага індыйскага кінофільма «Два бігхі зямлі», дзе паказана жудасная гісторыя барацьбы беднай ся-

лянскай сям'і з багатым памешчыкам за кавалачак зямлі. Стары бацька героя фільма Шамбу Метэ цяжка хварэе. Ён зусім закінуты, і не таму, што сын з нявесткай дрэнна яго даглядаюць. Наадварот, яны любяць яго і шкадуюць. Але ўсе яны ў цісках страшэннай галечы...

...На месцы Калінінградскай вуліцы ў Мінску пару год назад быў пустыр. Пачынаецца вуліца вялікім, прыгожым домам, які належыць не зусім звычайным жыхарам. У жыцці гэтага дома адлюстраваны найвялікшыя ў свеце завабы, замацаваныя ў Канстытуцыі нашай Радзімы. Тут усё прадугледжана, каб чалавек не адчуваў сябе, як у «казённай установе». Усё дыхае хатнім цяплом і ўтульнасцю.

Старыя — вельмі гасцінны народ. Кожны запрашае ў свой пакой, паказвае абноўкі, ахвотна расказвае аб сабе. І за расказамі ўстаюць сотні чалавечых жыццяў.

57 год працавала ткачыха Алена Сяргееўна Башашкіна, з іх сорак год — на Іванцееўскай суконнай фабрыцы пад Масквой. 12-гадовай дзяўчынкай прыйшла яна туды, рана пазнаўшы горыч працы на фабрыканта, кпіны і здзекі майстра. Разам з многімі малалеткамі яе хавалі, калі на фабрыку прыходзіў інспектар — «ахоўнік законнасці». Але як толькі за ім зачыняліся дзверы, прымушалі як след адпрацаваць гадзіны вымушанага «адпачынку».

... У 1947 годзе прыехала яна да пляменніцы ў Мінск і пачала працаваць на тонкасуконным камбінаце.

Летась у фабкоме камбіната ёй казалі:

— Вам, Сяргееўна, на адпачынак пара. Напрацаваліся ў жыцці дастаткова.

— Мы як у санаторыі жывем. А то і лепш, — гаворыць не без гонару Алена Сяргееўна. — У пакоі па два-тры чалавекі. У кожнага ложка нікеляваны, пасцель мяккая, чыстая, капы новенькія. У пакоі радыё, пісьмовы столік, люстраная шафа, дывановыя дарожкі. На вокнах выштытыя фіранкі, жывыя кветкі. А корміць як! І ўсё гэта робіць для нас наша родная ўлада.

Расказ дапаўняе Сцепаніда Міхайлаўна Купрэль, якая 65 год працавала кухарам. У гэта цяжка паверыць, як цяжка паверыць, што ў верасні ёй споўнілася 85 год. Яшчэ і зараз на свята любіць яна пачаставаць усіх жыхароў пірагамі па ўласнаму рэцэпту, як некалі пекла ў генеральскіх дамах.

— Вашым кухарам цяжка, відаць, дагадзіць такому спецыялісту, як вы, — жартуем мы.

— Што вы, — адмахваецца Сцепаніда Міхайлаўна. — Нашы кухары гатуюць вельмі смачна. Сёння ў нас на абед быў наварысты пярловы суп з мясам, галубцы ў смятане, фаршыраваныя мясам і рысам, на салодкае — кофе з малаком. Хто-ж зганіць такі абед? А па нядзелях гатуюць яшчэ лепшыя стравы.

І аб здароўі нашым нямала клапаціцца. Нядаўна я прастудзілася і захварэла на запаленне лёгкіх. Ну, думаю, у маім узросце ад запалення не папраўляюцца. Але наш урач і медыцынскія сёстры зрабілі ўсё, каб выратаваць мяне і паставіць на ногі.

Велізарныя сродкі адпускае дзяржава на ўтрыманне дома. Толькі на гэты год адпушчана 787 тысяч рублёў.

... У пакоі адпачынку — мяккія дываны пад белымі чохламі. Пасля абеду тут сабралася чалавек дзесяць. Яны абмяркоўваюць прагледжаны ўчора кінофільм «Адмірал Ушакоў». Разважаюць гарача, блізка прымаючы да сэрца лёс праслаўленага адмірала. Асабліва зацікавілася Зінаіда Пятроўна Злотнікава. У бібліятэцы яна папрасіла кнігу аб Ушакове, каб больш даведацца аб яго жыцці.

Бібліятэкар Дома 78-гадовая Ганна Георгіеўна Піварэллі шмат год працавала акушоркай і медыцынскай сястрой. Калі прыйшоў час заслужанага адпачынку, яна адчула, што кнігі сталі для яе лепшым сябрам жыцця. Культурна-бытавая камісія прапанавала ёй загадванне бібліятэкай. Вось ужо некалькі год выконвае яна гэтую грамадскую нагрузку і выконвае так, што некаторым нашым бібліятэчным работнікам не грэх было-б у яе павучыцца.

Медыцынская сястра Галіна Сямёнаўна Рылькова правярае крывяны ціск у Анастасіі Сяргееўны Чэблакавай.

У бібліятэцы шмат твораў класікаў і апошніх навінак. Кнігі прывозяць і з гарадской бібліятэкі. Усе яны — ва ўзорным парадку, хоць пераходзяць з рук у рукі. Ганна Георгіеўна не дае паблажкі найлепшай сяброўцы, калі выявіць хоць малейшую пляму.

У абанементах адлюстроўваюцца інтарэсы і густы чытачоў. Чытаюць і перачытваюць кнігі Л. Н. Талстога, А. М. Горкага, Онарэ дэ Бальзака, Тэадора Драйзера, Алексея Талстога, Міхаіла Шолахава і многіх іншых.

У чытальні — любыя газеты і часопісы. Калі хто-небудзь не можа чытаць сам (вочы, скажам, адмаўляюць), то да яго паслуг — аматары гучнага чытання.

Зінаіда Пятроўна Злотнікава за 10 месяцаў прачытала 45 кніг. Блізка каля таго прачыталі сёстры Елізавета Дзмітрыеўна і Надзея Дзмітрыеўна Палятаевы, Пелагея Пятроўна Філатава. Актыўныя чытачы — многія жыхары Дома.

Кожны са 130 жыхароў адчувае сябе так, як у родных любячых дзяцей. Аматары вышываць вышываюць, аматары кветак упрыгожваюць пакоі па-майстэрску зробленымі кветкамі. У пакоях, сталовай, клубе, калідорах, ваннах — усюды ўзорная чыстата.

У насельніках дома розныя біяграфіі. Тут мы сустрэлі і старога рабочага друкарні Івана Дзмітравіча Дубунова, і былую калгасніцу з-пад Чэрвеня — Мар'ю Несцераўну Грынскую, і былую чыгуначніцу — Яўгенію Іванаўну Руло і многіх іншых. Сумленнай працай яны заваявалі права на забяспечаную старасць. Усе жывуць дружнай сям'ёй, і старасць іх не палохае.

— Уздумала я сёлета паехаць да сястры ў госці, — расказвае Вольга Самуйлаўна Шуцік. — Даўно мы з ёю не бачыліся. Прыехала, тыдзень пажыла і засулавала. Сястра заўважыла і пытае: «Чаго табе нехапае, чаго ходзіш сама не свая?» — Дамоў хочацца, — адказваю ёй. Сястра ад крыўды заплакала. «А які там у цябе дом?» — Такі дом, — кажу, — што без яго і жыццё не міла. Наш родны дом.

Хіба можна сказаць што-небудзь лепш?

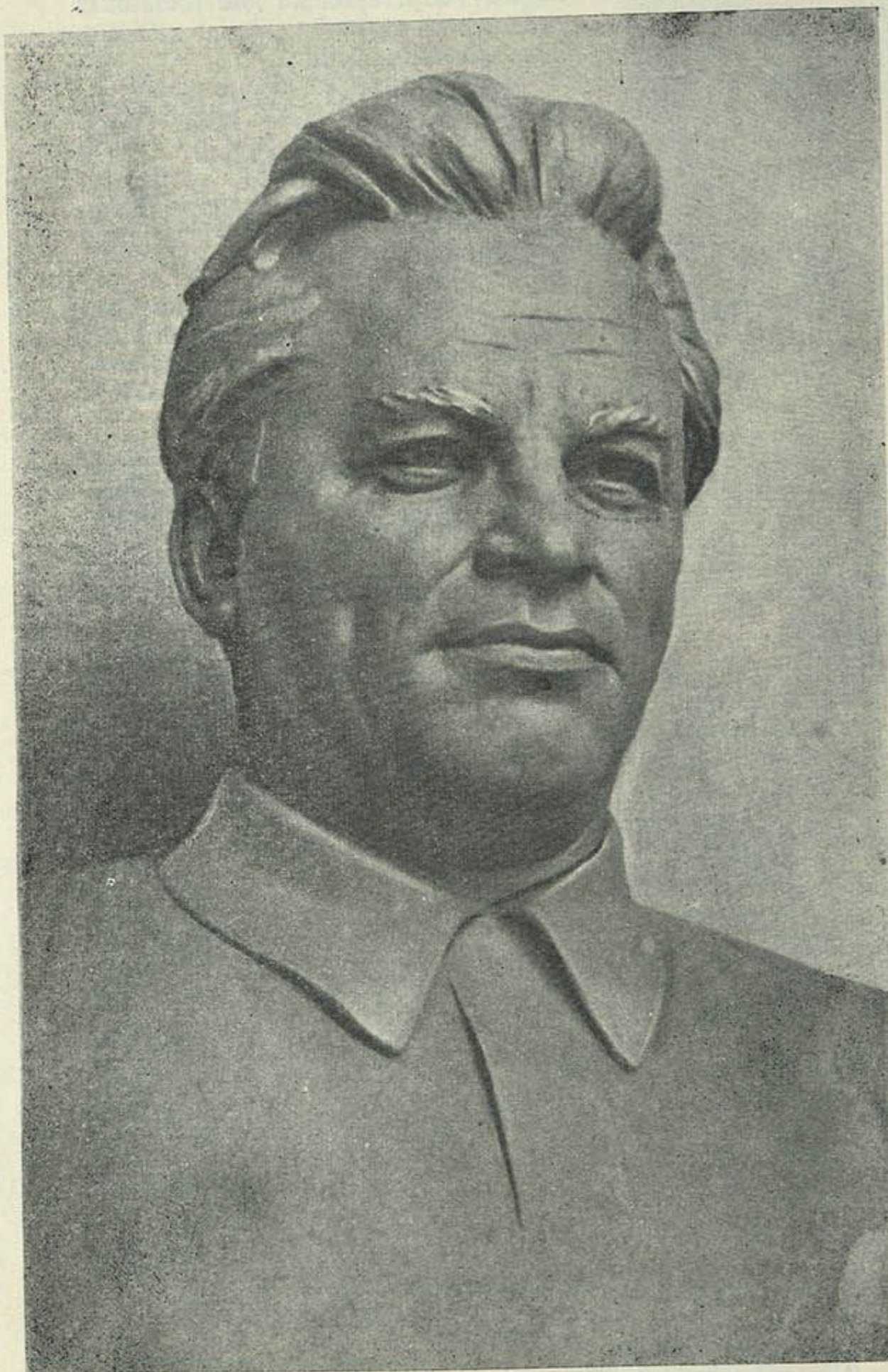
М. ВЛАДЗІМІРАВА.

У бібліятэцы Ганна Георгіеўна Піварэллі (справа) і Елізавета Дзмітрыеўна Палятаева.

Фото А. Дзітлава

ВЫДАТНЫ ДЗЕЯЧ КОМУНІСТЫЧНАЙ ПАРТЫІ І СОВЕЦКАЙ ДЗЯРЖАВЫ

С. М. КІРАУ
Скульптура С. Селіханова

ДВАЦЦАЦЬ год назад, 1 снежня 1934 года, зладзейскі выстрэл ганебнага забойцы, падасланага трацкісцка-бухарынскай бэндай подлых наймітаў міжнароднага імперыялізма, абарваў вялікае і светлае жыццё слаўнага большэвіка-ленінца, выдатнага дзеяча Комуністычнай партыі і Совецкай дзяржавы **Сергея Міронавіча Кірава**.

Жыццё і дзейнасць С. М. Кірава — гераічнага, мужнага барацьбіта за ленінскую справу, вялікага грамадзяніна савецкай зямлі, палымянага трыбуна рэвалюцыі — назаўсёды ўвайшло ў гісторыю нашай партыі і савецкай краіны як высокародны ўзор беззаветнага служэння народу. Восемнаццацігадовым юнаком у 1904 годзе Кіраў уступіў у Комуністычную партыю і з таго часу да апошняга ўздыху палымяна і беззаветна змагаўся за свабоду і шчасце працоўных.

Глыбокая і непахісная вера ў справу партыі, у сілы працоўнага народа, высокая прынцыповасць і ідэянасць, няведанне страху і хістанняў у барацьбе за дасягненне мэты, непрымірымасць да ворагаў працоўных, бліскучы талент

арганізатара і партыйнага прапагандыста вылучылі С. М. Кірава ў тое кіруючае ядро нашай партыі, якое на чале з І. В. Сталіным пасля смерці Леніна згуртавала партыю вакол ленінскага сцягу і вывела савецкі народ на шырокую дарогу сацыялізма. У 1923 годзе на XII з'ездзе партыі Кіраў быў выбран членам Цэнтральнага Камітэта. У 1926 годзе ён выбіраецца кандыдатам у члены Палітбюро, а ў 1930 годзе — членам Палітбюро ЦК ВКП(б). З 1934 года С. М. Кіраў — сакратар Цэнтральнага Камітэта партыі.

Пасля XIV з'езду партыі, з 1926 года і да апошніх дзён свайго жыцця Кіраў — нязменны кіраўнік ленинградскіх большэвікоў. З самага пачатку свайго работы ў Ленінградзе ён стаў пагрозай усіх антыпартыйных групавых, капітулянтаў і здраднікаў. Ён узяў ленинградскую партыйную арганізацыю на непрыміруемую барацьбу з трацкісцка-зіноўеўскімі падонкамі, і пад яго кіраўніцтвам большэвікі горада Леніна ў кароткі тэрмін дабіліся разгрому апазіцыі.

Пад кіраўніцтвам С. М. Кірава працоўныя Ленінграда паспяхова вырашылі многія сур'ёзныя задачы і ператварылі свой горад у адзін з важнейшых арсеналаў прамысловасці СССР. Рабочы клас Ленінграда ўнёс велізарны ўклад у ажыццяўленне ленинскай праграмы індустрыялізацыі нашай Радзімы.

С. М. Кіраў бязмежна верыў у творчыя сілы народных мас, бачыў у народзе сапраўднага тварца гісторыі. Ён глыбока любіў народ, праяўляў выключныя клопаты аб радавых савецкіх людзях. З усёй палымянасцю імкнуўся **Сергей Міронавіч** узвысіць працу савецкага чалавека, паказаць, якая невычарпальная крыніца працоўнага энтузіязму тоіцца сярод нашых рабочых і работніц, калгаснікаў і калгасніц, комсамольцаў і комсомолак. У сваім выступленні на II Ленінградскім абласным з'ездзе калгаснікаў у 1933 годзе С. М. Кіраў ярка ахарактарызаваў ролю жанчын і ў прыватнасці калгасніц у сацыялістычным будаўніцтве. Ён гаварыў: «Калгасніцы — велізарная крыніца сілы калгасаў... Калі добра прапрацаваць з калгасніцамі, то вы ўбачыце, якую невычарпальную крыніцу новай сілы мы атрымаем». С. М. Кіраў патрабаваў чутых і ўважлівых адносін да жанчын, самага шырокага ўцягнення іх у працоўнае і грамадскае жыццё.

Як вялікі патрыёт свайго Радзімы, Кіраў ганарыўся велізарнымі поспехамі савецкага народа, дасягнутымі ўжо ў першыя гады сацыялістычнага будаўніцтва. Глыбокі патрыятызм гучыць у словах Кірава: «І тут, таварышы, як ні прыкідвай, падабаецца гэта каму-небудзь або не падабаецца, а магутнасць наша — яна зараз відаць для ўсіх, і гэтым, таварышы, мы заваёўваем новыя і новыя пазіцыі не толькі ўнутры нашай краіны, але і за межамі вялікай сацыялістычнай айчыны». З якім гонарам **Сергей Міронавіч** паўтарыў-бы зараз гэтыя свае выдатныя словы, калі-б мог бачыць нашы сённяшнія перамогі ў будаўніцтве камунізма, перамогі магутнага дэмакратычнага лагера, які згуртаваўся вакол СССР.

С. М. Кіраў быў палымяным паборнікам справы міру паміж народамі. З гнева кляў ім імперыялістычных заправіл, якія прагнуць новых войн у імя нажывы максімальных прыбыткаў, выкрываў авантурыстычную палітыку правячых класаў капіталістычных дзяржаў, заклікаў народы да згуртавання ў барацьбе за мір, да павышэння пільнасці.

Крыніцу сілы і непераможнасці савецкага народа Кіраў бачыў перш за ўсё ў мудрым кіраўніцтве Комуністычнай партыі. Пастаянна ўказваючы на кіруючую ролю партыі, як на аснову ўсіх нашых перамог, С. М. Кіраў гаварыў, што сіла нашай партыі ў тым, што яна ўвасабляе ў сабе ўсё лепшае, усё творчае і рэвалюцыйнае з асяроддзя слаўнага рабочага класа СССР, што свае рашэнні яна цвёрда праводзіць, нягледзячы ні на што, таму што гэтыя рашэнні правільныя, адзіна магчымыя і сапраўды пераможныя.

Светлы вобраз Кірава — бясстрашнага барацьбіта за камунізм, выдатнага дзеяча Комуністычнай партыі і савецкай дзяржавы, любімца партыі і народа заўсёды будзе жыць у памяці мільёнаў працоўных, будзе натхняць на новыя перамогі ў барацьбе за радаснае і шчаслівае жыццё. Савецкі народ збудаваў велічны помнік **Сергею Міронавічу Кіраву**, які аддаў усё сваё жыццё за шчасце працоўных. Гэты помнік — пабудаваны ў барацьбе і працы сацыялізм, пераможнае шчасце нашай Радзімы да камунізма — вялікай і светлай мары працоўнага чалавецтва.

БУДАЎНІКІ НОВАГА ЖЫЦЦЯ

ДА РЭВОЛЮЦЫІ мангольскі народ пакутаваў пад ярмом унутраных феадалаў і чужаземных прыгнятальнікаў. Асабліва цяжка жылося працоўным жанчынам. Яны цярпелі падвойны ўціск. Перамога народнай рэвалюцыі прынесла нашым жанчынам свабоду і шчаслівае жыццё.

У выніку перамогі народнай рэвалюцыі і брацкай бескарыслівай дапамогі вялікага Савецкага Саюза наша краіна з адсталай феадальнай ператварылася ў перадавую народна-дэмакратычную дзяржаву. Мангольскі народ стаў поўнапраўным гаспадаром сваёй краіны, будаўніком новага, радаснага жыцця, імя якому — сацыялізм.

Жанчыны ў Мангольскай Народнай Рэспубліцы з'яўляюцца вялікай сілай, прымаюць актыўны ўдзел ва ўсіх галінах палітычнага, эканамічнага і культурнага жыцця краіны.

У дарэвалюцыйнай Манголіі жанчыны не мелі права прымаць удзел у кіраванні дзяржавай. З часу ўстанаўлення народнай улады яны карыстаюцца роўнымі з мужчынамі правамі, гарантаванымі Канстытуцыяй. Яркім сведчаннем служыць той факт, што жанчыны складаюць 22,4 працэнта ўсіх дэпутатаў вялікага народнага хурала і 23,1 працэнта ўсіх дэпутатаў мясцовых органаў дзяржаўнай улады. Жанчыны складаюць 20 працэнтаў усіх выбарных асоб у судовых органах. Больш 18 тысяч жанчын выбрана ў жаночыя арганізацыі.

Жанчынам забяспечаны ўсе ўмовы для актыўнага ўдзелу ў будаўніцтве новага жыцця. Больш 40 працэнтаў усіх рабочых, занятых у прамысловасці, — жанчыны. Яны павялічваюць армію ўдарнікаў, працуюць, апырэджаючы час. Закройшчыца абутковай фабрыкі Дуламжаў за 4 гады першай пяцігодкі выканалі больш шасці, а закройшчыца Цэмбэл — амаль шэсць гадавых норм. Дуламжаў, Цэмбэл і многія іншыя закройшчыцы, выкарыстоўваючы вопыт савецкай стаханаўкі Муштуковай, дабіваюцца штогод эканоміі ў сотні тысяч тугрыкаў (грашовая адзінка ў МНР).

Аснова эканомікі нашай краіны — жывёлагадоўля. Сярод жывёлаводаў шмат актыўных жанчын. Па прыкладу перадавых савецкіх чабаноў працуюць жывёлаводка Архонскага дзяржгаса Селенгінскага аймака Хамбадай, даярка Чулуцкага арацкага аб'яднання Архангайскага аймака Даўгаржаў і многія іншыя. Хамбадай і Даўгаржаў працуюць па вопыту даярак калгаса «Чырвоная зара» Кіргізкай ССР, які яны наведалі сёлета ў Міжнародны жаночы дзень.

Перад жанчынай дарэвалюцыйнай Манголіі былі закрыты ўсе дарогі да асветы. За гады народнай рэвалюцыі ў нас ліквідавана непісьменнасць. Жанчыны дабіваюцца вялікіх поспехаў у галіне культуры, асветы, мастацтва. Яны складаюць 71 працэнт усіх работнікаў аховы здароўя, у прыватнасці 50 працэнтаў урачоў. Гарачую любоў насельніцтва заслугоўваюць кандыдаты медыцынскіх навук Ічынхорла і Намсараіжаў, галоўны ўрач Нямя і многія іншыя.

Жанчына-токарь аўтамеханічнага завода ва Улан-Баторы.

Вялікая ўвага ўдзяляецца ў нас выхаванню падрастаючага пакалення. Наша школа клапаціцца аб тым, каб вырасціць працавітых, жыццерадасных і адданных радзіме людзей. У гэтай справе велізарную ролю адыгрываюць жанчыны. Яны складаюць 26 працэнтаў усіх настаўнікаў МНР. Сярод перадавых педагогаў рэспублікі — заслужаныя настаўніцы Чэвэгжаб, Батсук.

З кожным годам усё больш развіваецца нацыянальнае па форме і сацыялістычнае па зместу мастацтва. На сцэне Дзяржаўнага музычна-драматычнага тэатра ставяцца п'есы сусветных і савецкіх драматургаў, як «Рэвізор», «Лекар паняволі», «Сям'я», «Навальніца», «Рускае пытанне», «Калінавы гай», «Сівая дзяўчына», «Выпеставаныя ў барацьбе». Вялікай папулярнасцю карыстаюцца артысткі Оюун, Даш Дэлэ, Ічынхарло; заслужаныя артысткі Цогзолмаа, Рэнчын Нораў, Далгор Сурэн.

Партыя і ўрад няспынна клапаціцца аб далейшым павышэнні матэрыяльнага і культурнага ўзроўню мангольскага народа, аб росце добрабыту працоўных, аб ахове мацярынства і дзяцінства, аб ахове працы жанчын. У дарэвалюцыйнай Манголіі была высокая смяротнасць сярод парадзіх і нованароджаных. Цяпер у нас няспынна расшыраецца сетка дзіцячых садоў, ясляў, кансультацый, радзільных дамоў. Згодна Канстытуцыі, цяжарныя жанчыны атрымліваюць дэкрэтыўны водпуск (45 дзён да і 45 дзён пасля родаў) з захаваннем зарплаты. Дзяржава выдзяляе дапамогу парадзіхам і многадзетным маці. Усё гэта з'яўляецца яркім выражэннем бацькоўскіх клопатаў партыі і ўрада аб жанчынах-маці.

Жанчыны нашай краіны карыстаюцца ўсімі выгодамі свабоднага і шчаслівага жыцця. Разам са сваім народам яны ўпэўнена ідуць па шляху да сацыялізма.

Яркім прыкладам для нас з'яўляецца выдатны шлях барацьбы за светлую будучыню, пройдзены гераічнымі савецкімі жанчынамі. Яны — самыя блізкія і любімыя сёстры мангольскіх жанчын.

Ідучы разам з жанчынамі Савецкага Саюза і краін народнай дэмакратыі, мангольскія жанчыны ўносяць свой уклад і ў справу ўмацавання міру ва ўсім свеце.

НІНЖАБАДГАР,

Навуковы супрацоўнік Вучонага Камітэта Мангольскай Народнай Рэспублікі.

Сям'я Кісялёвых

ПЕРШАЕ знаёмства з Аляксеем Антонавічам і Феадосіяй Емельянаўнай Кісялёвымі, сям'я якіх мяне вельмі цікавіла, адбылося ў 24-й сярэдняй школе г. Мінска. Муж — дырэктар гэтай школы — выкладае гісторыю і Канстытуцыю, настаўнічае 25 год, жонка вядзе другі клас і працуе ў школе хутка 35 год. У Аляксея Антонавіча — ордэн «Знак пашаны», у Феадосіі Емельянаўны — ордэн Працоўнага Чырвонага Сцяга, ордэн Леніна і нагрудны знак «Выдатнік асветы».

У Кісялёвых чацвёра дзяцей. Старэйшы сын, Ігар, зараз настаўнічае ў Пінскім педвучылішчы, выкладае рускую мову і літаратуру. Дочкі: Ларыса — матэматык у Мінскай дзесятай сярэдняй школе, Ірына — мовазнаўца ў Смалевіцкай дзесяцігодцы. Жонка Ігара таксама настаўніца. Настаўніцай і нікім іншым марыць быць і самая малодшая ў сям'і Кісялёвых, Святлана — зараз дзесяцікласніца, выдатніца вучобы.

Гэтая «сямейная прафесія» — не выпадковая ў працавітай і надзіва зладжанай сям'і Кісялёвых.

Яшчэ ў тыя часы, калі самі бацькі былі маладымі людзьмі і настаўнікамі, а іх дзеці ў школу яшчэ не хадзілі, панаваўшая ў доме атмасфера сур'ёзных і любоўных адносін да працы цалкам захапляла і дзяцей.

Маці — настаўніца малодшых класаў, скончыўшы хатнія справы, падоўгу сядзела з чырвоным алоўкам над вучнёў-

скімі сшыткамі. Ігар і Ларыса, добра ведаючы, што перашкаджаць маме нельга, не заўсёды, аднак, маглі стрымацца, каб не запытаць: «Мама, а калі мы пойдзем у школу, ты таксама будзеш пісаць у нашых сшытках чырвоным алоўкам?» Маці любоўна гладзіла светлыя галоўкі і пшчотна абяцала: «Абавязкова буду...»

...Паступова, дзень за днём, крок за крокам, дзеці ўсё глыбей пасцігалі сэнс шчырай працы бацькоў і ўжо ў школе, без вагання, назаўсёды выбіралі той працоўны шлях, якім ішлі бацькі.

...У сямейным альбоме Кісялёвых мноства здымкаў. На першай старонцы — самі Феадосія Емельянаўна і Аляксей Антонавіч, дваццацігадовыя яшчэ, абое надзвычай прыгожыя, сфатаграфаваныя ў дзень вяселля.

— Якраз пасля загса ў Рагачове здымаліся. Цудоўны гарадок! Там мы пачыналі работу ў школе, — летуценна ўсміхаючыся, успамінае Феадосія Емельянаўна.

Тут у дваццатым годзе яна канчала сярэднюю школу. У тым-жа годзе, выбраўшыся з пастухой, паступаў у тэхнікум і Аляксей Антонавіч — сын шасцінага рабочага, які добра ведаў цану грамаце і ўсе сілы пакладаў на тое, каб даць дзецям хоць якую навуку.

З наступнай старонкі на нас строга глядзіць стройны, падцягнуты чырвонаармеец у будзённаўскім шлеме. Гэта —

Аляксей Антонавіч у гады службы ў Чырвонай Арміі.

У 1930 годзе з дыпламам выпускніка Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта Аляксей Антонавіч атрымлівае накіраванне ў школу дырэктарам.

— Так і ходзіць з таго часу наш тата нязменным дырэктарам, — жартуюць у сям'і Кісялёвых.

Вайна закінула сям'ю ў далёкі мардоўскі соўгас. Бацька адразу пайшоў на фронт і вярнуўся толькі праз чатыры гады.

І на выгляд, і па натуры, і па справах сваіх Феадосія Емельянаўна і Аляксей Антонавіч яшчэ вельмі маладыя людзі.

Слухаючы іх, сам загарэешся цікавасцю да тых спраў, якія складаюць сутнасць іх жыцця.

Аксана — вучаніца Феадосіі Емельянаўны — увесь час была выдатніцай і раптам (пяцікласніцай ужо) атрымала двойку па матэматыцы. Феадосія Емельянаўна сур'ёзна пагаварыла з дзяўчынкай і ўзяла з яе цвёрдае слова паправіць адзнаку. Аксаніна двойка хвалюе аднак не адну Феадосію Емельянаўну. Яна становіцца тэмай для свайго роду «хатняга педсовета».

— У мяне апошні тыдзень быў выключна цяжкі, — скардзіцца Ірына, самая малодшая настаўніца ў сям'і Кіся-

На здымку: Феадосія Емельянаўна з вучнямі.

лёвых. — Пасля канікул вучні ад школы адвыклі і адразу ніяк не ўцягнуцца ў працу. У мяне амаль увесь клас не падрыхтаваўся па літаратуры.

— Педагагічная цяжкасць, — стрымана ўсміхаецца бацька, стараючыся здагадацца, які выхад знайшла дачка.

— Што-б вы зрабілі ў такім выпадку, тата з мамай? — Ірына ўсхвалявана ўсур'ёз. Ёй неабходна праверыць сябе, як настаўніка.

— Па-першае, я ўлічыла-б прычыну. Аднак, паколькі заняткі пасля канікул ідуць ужо не першы дзень, і рыхтавацца да іх неабходна, я-б не абмежавалася толькі вуснай вымовай.

Пры апошніх словах маці погляд Ірыны загарэўся.

— Мамачка, я паставіла толькі дзве «двойкі». У мяне дрыжэла рука, разрывалася сэрца: гэта-ж мой сёмы клас, мой, разумееш? Але я інакш не магла...

— І правільна зрабіла. У нашай працы, дачка, нельга заўсёды ехаць, як кажуць вучні, на круглых пяцёрках.

— Я на сваіх дзесяцікласнікаў не скарджуся, — задаволеная ўсміхаецца старэйшая дачка Ларыса, ужо другі год матэматык у школе, — яны ў мяне працуюць як належыць.

— Тваіх дзесяцікласнікаў палохаць не трэба. Яны ўжо добра ведаюць, як дастаецца атэстат сталасці, — заўважыў бацька.

«Хатні педсовет» спыняецца з прыходам паштальёна. Ліст з Пінска ад Ігара.

У Ігара справы ідуць добра. Адрозна яго не хацелі ўзяць у педвучылішча з-за дужа хлапецкага выгляду. Але цяпер адносіны з дырэкцыяй наладзіліся. Студэнты ім задаволены, і начальства, здаецца, таксама, хоць і маўчаць (клопат вялікі!). Працаваць прыходзіцца шмат. Аднак гэта і лепш, калі ўлічыць, што Ігар марыць пра аспірантуру. Цяперашняя падрыхтоўка згодзіцца.

Старэйшых Кісялёвых цікавіць і хвалюе работа не толькі сваіх дзяцей. Па ўсёй краіне раз'ехаліся іх выхаванцы па школе. І каго толькі сярод іх не сустрэнеш: і медсястру, і дацэнта, і знатнага брыгадзіра калгаса. А ці трэба казаць, што адчувае сэрца настаўніка, калі ён сустрэне дзе-небудзь на газетнай старонцы або з чужых вуснаў пачуе слова пахвалы аб сваім вучню? З якім задавальненнем успамінае Аляксей Антонавіч леташнюю рэспубліканскую нараду настаўнікаў, на якой міністр асветы ў сваім дакладзе адзначыў прозвішча лепшай настаўніцы Зярніцкай — былой яго вучаніцы...

Асабліва ажыўлена і хораша ў сям'і Кісялёвых у суботнія вечары. Утульная новая кватэра загадзя вымыта і прыбраная. Заведзены яшчэ ў дзяцінстве парадак — у кожнага свой участак работы — застаецца і зараз у сіле. І дзяўчаты, Ларыса і Святлана, спраўляюцца з гэтым без цяжкасці. Маці пяць «выхадных» пірагі — таксама даўняя сямейная традыцыя. У доме чакаюць Ірыну «народніцу», як яе жартам называюць у сям'і. Пасля Інстытута яна не пажадала застацца ў Мінску ці паехаць працаваць у які-небудзь іншы горад.

— Я хачу толькі ў сяло і нікуды інакш, — катэгарычна заявіла яна дома і камісіі па размеркаванні студэнтаў. Яе накіравалі ў Смалявічы. Спачатку

яна была задаволеная, але праз тыдзень прыехала дамоў з «навіной».

— Я не зусім туды трапіла, куды хацела. Што гэта за сяло, калі там і электрычнасць, і радыё, і аўтобус ходзіць у Мінск.

— Ты, відаць, хацела паехаць у сяло, дзе яшчэ сядзяць пры лучыне? — пажартавала Ларыса.

— Працаваць у Смалявічах многа ахвотнікаў знойдзецца. Але чаму мала ахвотнікаў ехаць у школу, далёкую ад горада і ад чыгункі.

Нехта з хатніх пажартаваў:

— Ірына хоча ісці ў «народ».

І гэта слова «народніца», у лепшым сэнсе яго гучання, так і замацавалася за Ірынай.

* * *

Сем'і, спаяныя асэнсаванай дружбаю, адзінствам поглядаў і імкненняў, трэба сказаць праўду, сустракаюцца яшчэ не на кожным кроку. На вялікі жаль, часта здараецца і наадварот, і таму асаблівае задавальненне адчуваеш, калі сустракаешся з сям'ёй, дзе пануе такая прыгожая зладжанасць і ўзаемнае разуменне.

І не толькі задавальненне. Вельмі многаму вучыць цябе, узбагачае і, здаецца, самога лепшым і разумнейшым робіць такая сям'я.

Такія адчуванні пакінула ў мяне знаёмства з прыгожай сям'ёй настаўнікаў Кісялёвых.

Алена ВАСІЛЕВІЧ

Вялікая радасць у доме Кісялёвых. Яны атрымалі віншавальнае пісьмо ад старэйшага сына — выкладчыка рускай мовы і літаратуры Пінскага педвучылішча І. А. Кісялёва.

На здымку (злева направа): дачка Ларыса, дачка Святлана, маці Феадосія Емельянаўна, дачка Ірына і бацька Аляксей Антонавіч чытаюць пісьмо.

Ф. Е. Кісялёва гутарыць з В. П. Казачэнка — маці вучаніцы Святланы — у іх дома.

Выкладчык матэматыкі 10-й школы гор. Мінска Ларыса Аляксееўна Кісялёва тлумачыць сваім вучням-дзесяцікласнікам новы матэрыял, заданы на дом.

Фото М. Мінковіча і А. Гарэльчыка

ЦЯЖКІЯ паветраныя караблі адзін за другім узнімаліся з падмаскоўнага аэрадрома і, набраўшы вышыню, ішлі на поўнач. На самалётах — эмблема нашай палярнай авіяцыі, белы мядзведзь, які стаіць на задніх лапах.

Мы праводзілі ў далёкую дарогу ўдзельнікаў высока-шыротнай экспедыцыі 1954 года. Доўга сачылі мы, як самалёты знікалі ў блакітным асеннім небе. На флагманскай машыне ў якасці пілота-інструктара ляцеў мой муж — Міхаіл Васільевіч Вадап'янаў, на другім самалёце знаходзіўся наш старэйшы сын — бортмеханік Уладзімір. Абодва яны — удзельнікі ўсіх вялікіх пасляваенных экспедыцый у высокія шыроты.

Прызнаюся, я нават заплакала крыху, хоць і не трэба было гэтага рабіць. Такі ўжо лёс родных палярнікаў — праводзіць і сустракаць.

Дваццаць з лішнім год лятае М. В. Вадап'янаў у Арктыцы — час і прывычаіцца да яго частых адлукчак на Поўнач. Але Арктыка ёсць Арктыка, і ці мала што можа здарыцца ў небе над ільдамі!

Па дарозе з аэрадрома я ўспамінала сакавік 1934 года, калі Міхаіл Васільевіч накіраваўся на дапамогу чэлюскінцам. Роўна месяц я тады нічога аб ім не чула. Ён прабіваўся на далёкую Чукотку, змагаючыся з мяцеліцай, штормамі, цыклонамі, а я не спала ночамі, пакутавала ў няведанні — ці жывы ён?

У красавіку гэтага года, на трэція суткі пасля адлёту, ад блізкіх прыйшла радыёграма з самага далёкага пункта Чукоткі — мыса Шмідта.

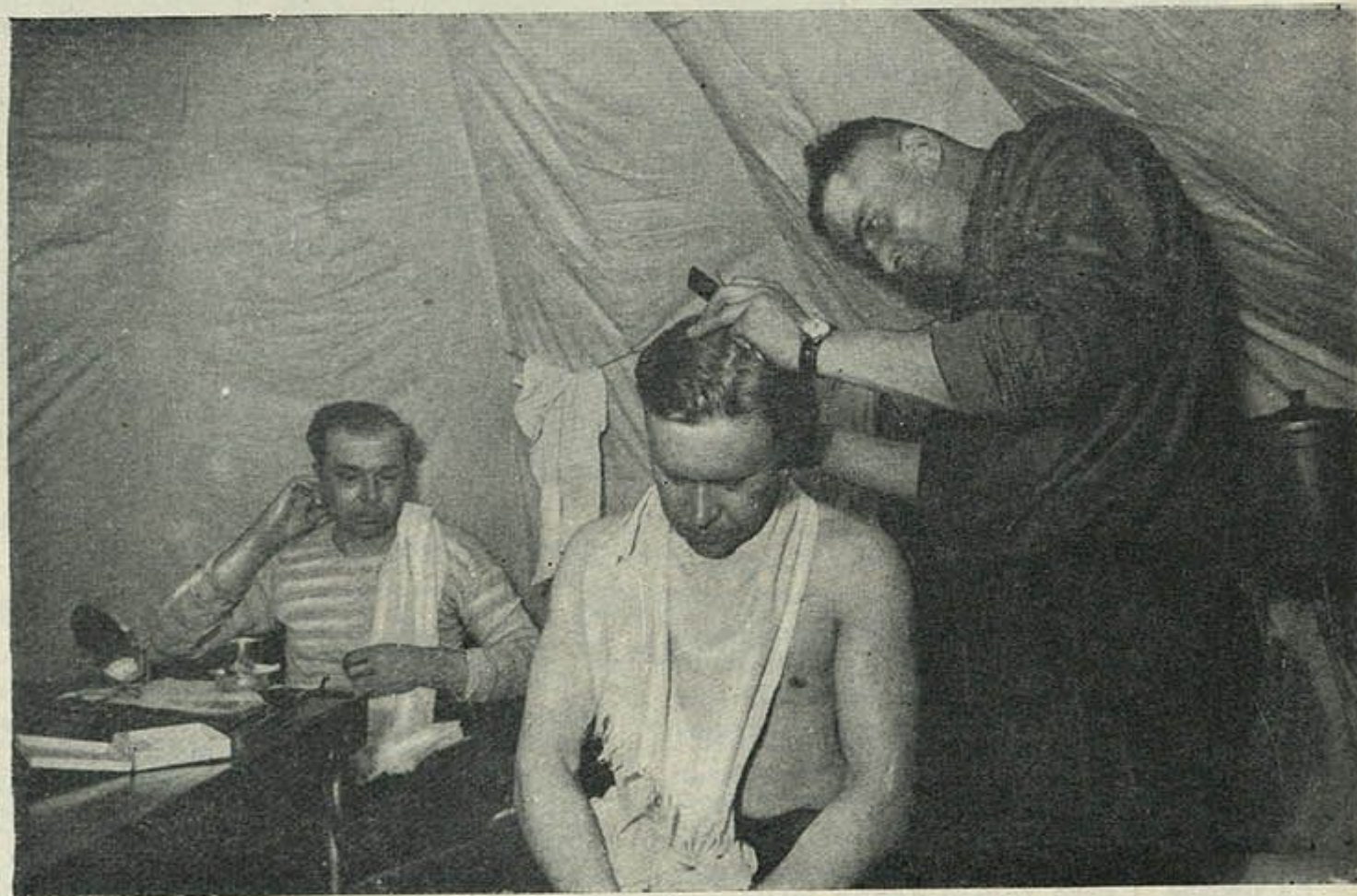
Месяц — і двое сутак! Вось наколькі за апошнія дваццацігоддзе Арктыка стала бліжэй да Масквы. І сталася гэта не толькі таму, што ў нас цяпер больш магутныя і быстраходныя машыны, палярныя лётчыкі пачалі лятаць у любую пару года, уночы і ўдзень, пры ўсякім надвор'і. У небе над поўночнымі ільдамі амаль не засталася няходжаных паветраных дарог. Над прасторами Цэнтральнай Арктыкі нашы пілоты таксама ўпэўнена вядуць паветраныя караблі як над любым даўно «аблятаным» раёнам зямлі. Навошта-ж хвалявацца? А ўсё-такі хвалюешся.

Арктыка і гэтай вясной не вельмі гасцінна сустрэла паветраных падарожнікаў. Лютыя мяцеліцы, густыя туманы, нізкая суцэльная воблачнасць, маразы — усё гэта ўсклад-

няла работу лётчыкаў і вучоных. Але, як вядома, яны з гонарам справіліся з заданнем Радзімы, наляталі над ільдамі не адну тысячу кілометраў, правялі навуковую работу вялікай важнасці і перакінулі на ільдіны, на якіх арганізаваны дрэйфуючыя станцыі «Поўночны полюс-3» і «Поўночны полюс-4», велізарную колькасць грузаў.

на, што параўнаць грудное дзіця з дарослым юнаком. Памятаецца, што папанінцам было завезена ўсяго толькі 12 тон рознага груза, а кожнай групе зімоўшчыкаў 1954 года — па дзвесце з лішнім тон.

Іншыя сталі ў нас магчымасці, іншыя маштабы, іншая тэхніка. Зараз, вядома, сувязь з навуковымі работнікамі, дрэйфуючымі на ільді-

У лагery дрэйфуючай навуковай станцыі на ільдах Цэнтральнай Арктыкі. Ранішні туалет. Злева направа — Герой Савецкага Саюза акіянограф М. М. Сомаш, акіянолаг В. А. Шамонцёў і камандзір верталёта А. Ф. Бабенка.

Фото В. Савасцьянава
(Фотахроніка ТАСС)

Добра памятаецца, як арганізоўвалася ў 1937 годзе першая паветраная экспедыцыя на Поўночны полюс. Я тады дзівілася, навошта Папаніну і яго таварышам трэба браць з сабой на зімоўку столькі прадуктаў харчавання і рознага абсталявання. А клапатлівы гаспадар Іван Дзмітрыевіч Папанін усё таргаваўся з лётчыкамі з-за кожнай лішняй скрыні, кожнага кілограма грузаў, якія яму хацелася ўзяць з сабой. Папанінская чацвёрка была выдатна забяспечана і ні ў чым не адчувала патрэбы ў час свайго гістарычнага дрэйфу. Але калі параўнаць тое, што было завезена на першую станцыю «Поўночны полюс», з тым, што было дастаўлена ў гэтым годзе на новыя станцыі на дрэйфуючых ільдінах, то гэта будзе ўсёроў-

нах паблізу Поўночнага полюса, падтрымліваецца бесперабойна. Работнікам навуковых станцый «Поўночны полюс-3» і «Поўночны полюс-4» не так цяжка, як было папанінцам, але ім нялёгка жыць і працаваць у самым сэрцы Арктыкі.

Калі былі арганізаваны лагery А. Ф. Трэшнікава і Е. І. Толскава стаяў палярны дзень і так ярка святліла незаходзячае сонца, што муж сын вярнуўся з экспедыцыі загарэлым, нібы з поўднёвага курорта. Прайшло кароткае арктычнае лета, пачалася палярная зіма. На змені поўгадавому дню прыйшла шасцімесячная ноч.

Можна сабе ўявіць, як складаны жыць і працаваць на ільдіне, якая дрэйфуе ў акіяне, за тысячы кіломет-

Агульны выгляд дрэйфуючай навуковай станцыі «Поўночны полюс-3».

раў ад Вялікай Зямлі і ва ўмовах палярнага дня, а як яны адчуваюць сябе ў доўгую цёмную ноч, у саракаградусны мароз, пад завываннем бясконцай мяцеліцы, на сцюдзёным ветры, калі трэба несці кругласутачную навуковую вахту!

Я, вядома, не спецыяліст, але паколькі доўгія гады жыўу побач з людзьмі, якія займаюцца асваеннем і вывучэннем Арктыкі, пачала сёе-тое разумець у іх справах, і паспрабую расказаць чытацкам часопіса аб тым, што ведаю.

Работнікі дрэйфуючых станцый глыбока і рознастайна вывучаюць прыроду Цэнтральнай Арктыкі. Іх назіранні маюць велізарнае значэнне для прагнозу лёдавага рэжыму і надвор'я не толькі ў морах савецкай Арктыкі, але і ў іншых раёнах Савецкага Саюза.

У ільдах цяпер з'явіліся верталёты. Гэтыя лятальныя апараты ўзнімаюцца і апускаюцца на самы малы «пятак» і могуць «вісець» у паветры на любой вышыні. Таварышы,

На дрэйфуючай навукова-даследчай станцыі «Поўночны полюс-3», кіруемай. Героём Соцыялістычнай Працы А. Ф. Трэшнікавым. На здымку: у кают-кампаніі. Кухар І. М. Шарыкаў падагравае чай.

Фото В. Савасцьянова (Фотохроніка ТАСС)

На дрэйфуючай навуковай станцыі «Поўночны полюс-4». На выпадак нечаканых зрухаў і разломаў ільдіны вакол лагера створаны аварыйныя склады прадуктаў харчавання і снаражэння. На здымку: радыст І. В. Заведзееў правярае работу запасной аварыйнай радыёстанцыі.

Фото Н. Салаўёва

(Фотохроніка ТАСС)

якія пабывалі на дрэйфуючых станцыях, расказваюць, што верталёты сталі незаменнымі памочнікамі палярнікаў. З іх дапамогай яны вылятаюць для навуковых назіранняў на ільдіны ў радыусе 50—100 кілометраў ад лагера. На верталётах аэролагі ўзнімаюць свае прыборы для вывучэння верхніх слаёў атмасферы.

Работа аэраметэаролагаў станцый «Поўночны полюс-3» і «Поўночны полюс-4» набыла асаблівую цікавасць у сувязі з зусім незвычайнымі ўмовамі надвор'я, якое назіралася гэтым летам, — катастрафічнымі паводкамі ў Германіі і Аўстрыі, небывалай гарачынёй у Еўрапейскай частцы СССР. Спецыялісты лічаць, што ўсе гэтыя з'явы звязаны з працэсамі, якія адбываюцца ў Арктыцы.

Усе думаюць, што няма амаль ніякага жыцця ў цэнтральным палярным басейне. Аказваецца, гэта не так. На ільдінах сустракаюцца белыя мядзведзі, пясцы, часта заплываюць сюды нерпы, прылятаюць чайкі і кулікі. У лагерах летам жылі маленькія птушкі — пуначкі.

Кожны дзень і гадзіну на дрэйфуючых станцыях даследуецца ўся тоўшча вод, ільду і паветра, ад дна акіяна да вышын стратасферы.

Работнікі навуковых станцый заўсёды адчуваюць падтрымку ўсіх савецкіх людзей. Да іх на ільдіны перыядычна робяць рэйсы самалёты. Мой сын, Уладзімір, ужо некалькі раз лятаў у раён Поўночнага полюса. Ён вярнуўся адтуль у пачатку лістапада і хутка паляцеў назад. Самалёты дастаўляюць адважным зімоўшчыкам газеты і часопісы, «гаворачыя пісьмы» ад родных і прыяцеляў — пашланні, запісаныя на грамафонныя пласцінкі, новыя фільмы, фрукты,

свежую гародніну. Прадуктаў харчавання на ільдіны завезена столькі, што наўрад ці ўдасца ўсё з'есці. Любая гаспадыня пазайздросціць рознастайнасці прадуктаў, якія знаходзяцца ў распараджэнні кухараў на ільдінах. Ёсць тут нават самавары — добра выпіць пасля работы на лёдзе шклянку гарачага, моцнага чаю!

Мне расказвалі, што ў разборных доміках, у якіх жывуць зімоўшчыкі, цёпла і ўтульна. У іх ёсць нават газ! Так, газ у самым цэнтры Арктыкі! Ёго дастаўляюць сюды ў балонах. Электрычнае асвятленне дапамагае змагацца з цемрай палярнай ночы.

Зімоўшчыкі шмат працуюць і добра адпачываюць. Ва ўтульнай кают-кампаніі наладжваюцца кіносеансы. Тут можна сыграць у шахматы і даміно — у любімую ігру палярнікаў, праслухаць пласцінку, добры канцэрт, запісаны на плёнку магнітафона, пачытаць цікавую кніжку, узяўшы яе з невялікай, але добра падабранай бібліятэкі. У кают-кампаніі лагера Трэшнікава ёсць нават піяніна, і ўсе, хто пабываў на станцыі «Поўночны полюс-3», з захапленнем адзваюцца аб музычных здольнасцях доктара Валовіча, які, выконваючы розныя работы, амаль не заняты па сваёй непасрэднай спецыяльнасці, бо на ільдінах ніхто не хварэе. Часта вечарамі ён праходзіцца па клавішах.

А колькі радасці дастаўляюць зімоўшчыкам спецыяльна арганізаваныя для іх радыёперадачы! Як добра пачуць голас прыяцеляў, родных, маці, жонкі, дзяцей!

Увесь савецкі народ сочыць за самаадданай навуковай работай адважных зімоўшчыкаў, якія знаходзяцца сёння ў Арктыцы, і жадае ім здароўя, бадзёрасці і поспеху.

Марыя ВАДАП'ЯНАВА

ЖЫВЁЛАВОДЫ

Багаты працадзень

На свінагадоўчай ферме я працую чвэрць века і маю добры вопыт. Сёлета ад васьмі свінаматак атрымала 210 парасят, адкарміла са сваёй групы 25 свіней сярэдняй вагою па 128 кілограмаў.

Апаросы праводжу заўсёды планавана, па два разы ў год. Свінаматкі ў мяне падбраны шматплодныя: за апарос даюць да 15 парасят.

З дзесятага дня падкармливаю парасят свежым кароўім малаком і густой кашыцай з ячменю грубага памолу на малацэ.

Парасят пасля двух месяцаў кармлю чатыры разы. Акрамя таго, сысункоў падкармливаю тры разы. Свінаматку ў гэты час выпускаю на прагулку.

Вытворніка і свінаматак кармлю па тры разы ў суткі.

Сёлета, як дадатковую аплату, я атрымала 15 парасят двухмесячнага ўзросту. Я выпрацавала 915 працадзён. Мне выдалі авансам каля 6 тон бульбы, 320 кг збожжа і больш 1 000 рублёў грашыма.

Ульяна БАБОША,

свінарка калгаса «1 Мая»
Касцюковіцкага раёна
Малдзечанскай вобласці.

На фермах калгаса імя Сталіна Малдзечанскага раёна механізаваны ўсе працаёмкія працэсы.

На здымку: свінарка Алена Ценцявіцкая нагружае ў цяжку падвеснай дарогі кармы, прыгатаваныя механізмамі.

„Як вы працуеце, што новага ў жыцці вашага калгаса, якіх поспехаў вы дабіліся?“ — з такімі пытаннямі звярнулася рэдакцыя часопіса „Работніца і сялянка“ да перадавых жывёлаводак рэспублікі.

Рэдакцыя атрымала адказы. Аб сваіх поспехах пішуць даярка калгаса „Чырвоная Армія“ Малдзечанскага раёна Вольга Рагуновіч, даярка калгаса „Чырвоны Кастрычнік“ Бераставіцкага раёна Вольга Нікан, свінарка калгаса імя Кірава Жлобінскага раёна Ніна Барысенка, свінарка калгаса імя Будзёна Пружанскага раёна Еўдакія Вайтуховіч і іншыя.

Ніжэй друквецца некалькі пісьмаў калгасніц.

За высокія надой

Два гады я працую даяркай.

Усе 14 замацаваных за мною кароў маюць сярэдняю і вышэй-сярэдняю ўкормленасць. Кіруючыся распрадакам дня, устаноўленым праўленнем калгаса, зімой кармлю кароў 4 разы, паю 3 разы ледзь цёплай вадой. Кожную раніцу пасля раздачы кармоў чышчу кароў, бо гэта садзейнічае лепшаму абмену рэчываў.

У сухастойны перыяд даю каровам канцэнтравання, сакавітыя і грубыя кармы. За тыдзень да ацёлу пераводжу карову ў радзільнае памяшканне, сачу за станам вымені, паступова выключаю сакавітыя кармы, а калі трэба, і канцэнтраты.

Пасля ацёлу раздойваю, паступова павялічваю норму сакавітых і канцэнтраваных кармоў, пакуль карова не пакіне прыбаўляць малака. Высокіх удояў можна дабіцца і не толькі пры дапамозе канцэнтратаў, але і сакавітых кармоў.

Перад даеннем чыста вымываю і выціраю ручніком вымя, раблю падрыхтоўчы масаж, даю карову кулаком. Пасля даення раблю заключны масаж і пераходжу да другой каровы, а потым дадойваю першую.

У выніку ўпартай работы я дабілася ўдою па 1800 літраў малака ад кожнай каровы з высокім працэнтам тлустасці.

Надзея АГУРЭЦКАЯ,

даярка калгаса імя Леніна
Асвейскага раёна
Віцебскай вобласці.

РАСКАЗВАЮЦЬ

Буду ўдзельніцай выстаўкі

У Маскве на Усесаюзнай сельскагаспадарчай выстаўцы я не магла налюбавацца на кастрамічак, халмагорак, сіменталак: усе яны буйныя, гладкія, вымя вялікае!

«Вось гэта каровы! — думаю. — Не дзіва, што ад іх надойваюць па чатыры-пяць тысяч літраў малака».

А калі паслухала расказы знатных даярак з калгаса «Новае жыццё» Халмагорскага раёна Архангельскай вобласці аб тым, як яны атрымалі высокія ўдоі малака, пераканалася, што парода каровы — яшчэ не ўсё. Важнае значэнне мае догляд і кармленне.

У мяне дзесяць кароў, і ўсе беспародзістыя. Малако атрымліваю ад іх па-рознаму. У сярэднім за год вышла па 1960 літраў. А дзве каровы далі амаль па дзве тысячы з паловай.

Я з вопыту ведаю, якое вялікае значэнне мае правільнае кармленне — спалучэнне сакавітых, грубых кармоў і канцэнтратаў. Не менш важна прытрымлівацца дакладнага распрадаку дня, праводзіць дойку ў пэўныя гадзіны. Доім кароў кулаком, так больш надойваецца малака, двойчы праводзім масаж вымя. Гэта таксама павышае ўдойнасць. А тлустасць малака павышаем дадойваннем.

Што ўваходзіць у дзённы рацыён маіх кароў? Зімой у стойлавы перыяд даю ім рэзку з азімай і яравой саломы папалам з канюшынай. Потым паю і задаю коранеплоды. Пасля першага даення другі раз даю корм — мурог, макуху. Днём выдойваю кароў і скармліваю бульбу. Вечарам каровы атрымліваюць толькі рэзку.

Летам выганяю жывёлу на пашу і адначасова падкармливаю яе макухай, свежа скошанай травой або вікай з аўсом. Сярод лета замест макухі даем вотрубі.

Я працую даяркай усяго другі год. Але буду старацца, каб у наступным годзе стаць удзельніцай выстаўкі.

Мар'я БАРТАШЭВІЧ,

даярка калгаса імя Молатава
Астравецкага раёна
Малдзечанскай вобласці.

Правільна гадаваць парасят

За мною замацавана 9 свінаматок з прыплодам у 130 галоў. Сёлета я атрымала на адну свінаматку 17 дзелавак парасят, а ад свінаматкі «Гарбулі» 24 парасяці. Дзякуючы правільнай арганізацыі працы мы здолелі захаваць увесь маладняк і атрымаць ад адной свінаматкі ў сярэднім 1500 і больш кілограмаў свінапрадукцыі.

Як правільна гадаваць маладняк?

Перш за ўсё, трэба падабраць свінаматку з дванаццацю добра развітымі саскамі. Каб быў добры прыплод, сачыць за станам здароўя пароснай свінні. Кожны дзень даваць ёй выпас або прагулку. У першую палову супароснасці карміць бульбай, мякінай, змяншаючы колькасць канцэнтратаў. У другую палову, асабліва на чацвёртым месяцы, зменшыць колькасць грубага корму, увесці мінеральную і вітамінную падкормку.

Для падсілкі карыстаемся дробнай саломай, торфакрошкай і апілкамі, як добрымі асушальнікамі вільгаці.

Паросіцца матка заўсёды ў загадзя падрыхтаваным станку, дзе яна знаходзілася апошнія паўтара месяца. Станок я кожны дзень ачышчаю.

Перад апаросам на ферме ўстаўляем кругласутачнае дзяжурства, рыхтуем ручнік, мешкавіну, ёдную настойку. Кожнае парася пры нараджэнні адразу змяшчаю пад матку і стаўлю чарнілам нумар парасяці і саска. Размяшчаць парасят пад маткай трэба так, каб больш моцныя, добра развітыя парасят знаходзіліся ззаду, а слабейшыя спереду, бо ў пярэдніх сасках больш малака. У першыя дні сачу, каб кожнае парася прывычалася смактаць прызначаны для яго сасок.

Многа клопату патрабуюць парасят зімой: іх неабходна пакрыць мешкавінай, каб не застыць маладога арганізма. На пяты дзень разам з маткай выпускаю маладняк на 5-хвілінную прагулку, якую паступова даводжу да 1—2 гадзін. З 5-дзённага ўзросту пачынаю падкармливаць маладняк малаком, а з 10-дзённага прывучаю да сумесі канцэнтратаў.

Калі ў маладой свінаматкі мала малака, то прыходзіцца падсаджваць парасят да другой свінні з блізкага апаросу.

Шмат трэба папрацаваць, пакуль парасят стануць падсвінкамі. З 10—12-дзённага ўзросту вару для іх кашу з ячменю, пшаніцы. У кармушках заўсёды тры-

маю чыстую вадку для піцця, а таксама мінеральную і вітамінную падкормку: крэйду, гліну, касцяную муку, бярозавы вугаль. У малако або ў канцэнтраваную сумесь не шкодзіць даваць рыбін тлушч.

У двухмесячным узросце парасят адымаю ад маткі. Сярэдняя вага парасяці ў гэты час 16—22 кг.

Мы адымаем парасят паступова на працягу 6 дзён. Ад'ёмшаў у першы месяц кормім 5—6 раз, у другі месяц і далей 4—5 раз. Парасят знаходзяцца ў станку, а маці выганяем у другі свінарнік, змяншаем ёй колькасць канцэнтратаў і сакавітых кармоў.

У нас пабудаваны тыпавыя свінарнікі. На кормакухні ёсць кормазапарнік, бульбамыйка, мялка і іншы інвентар. Наша свінаферма стала высокапрыбыткавай. У 1953 годзе яна дала 210 тыс. руб., а сёлета дасць не менш 350 тыс. рублёў прыбытку.

Выкарыстоўваючы ўсё новае ў зоатэхніцы, мы, свінаркі, дадзім краіне больш сала і мяса.

Летась за добрую работу я, як старшая свінарка, атрымала два падсвінакі вагой па 55 кг. Прэмію атрымалі і астатнія тры свінаркі.

Лідзія ШАУКО,

свінарка калгаса імя Молатава Карэліцкага раёна Гродзенскай вобласці.

У калгасе «Совецкая Беларусь» Мінскага раёна план жывёлагадоўлі выканан па ўсіх паказчыках. Многія даяркі сістэматычна перавыконваюць узятая абавязальствы па надою малака і галюць маладняк без страт. Даярка Серафіма Рагоўская надала ад першацёлак па 1721 літру малака і выгадавала ад 12 кароў 12 цялят. Ядвіга Будай надала ад першацёлак па 1806 літраў малака і выгадавала 12 цялят.

На здымку: С. Рагоўская і Я. Будай.

Фото В. Дагаева

Атрымліваю прэміі

Да Айчынай вайны я пяць год працавала цялятніцай і даяркай. І цяпер займаюся сваёй прывычнай работай, у якой набыла добры вопыт.

Сёлета ў нашым калгасе «Зара комуны» 76 маладых цялят. Палову даглядаю я. З двухтыднёвага ўзросту кожнаму цяляці даю па два літры малака тры разы ў дзень, пачала таксама класці за драбіны мурог. Я заўважыла, што некаторыя з цялят хутка прывучаюцца есці сена; пачынае есці адно цяля, а на яго глядзячы, ядуць і астатнія.

З двухмесячнага ўзросту кожнае цяля атрымлівае на дзень поўкілограма мукі ячменнай або аўсянай. Малака ўжо даю менш. Зімой амаль кожны дзень выпускаю маладняк на двор, каб добра набегаўся, а потым са смакам пад'еў. Улетку цялят выганяю на пашу па канюшыне.

У халоднае дажджлівае надвор'е на пашу не выганяем, а ўсё неабходнае даем у хляве. Летам старэйшым цялятам у аўсяную або ячменную варануху дадаем не малако, а перагон. Увосень цяляты,

старэйшыя за шэсць месяцаў, п'юць разбаўленую вадой параную бульбу.

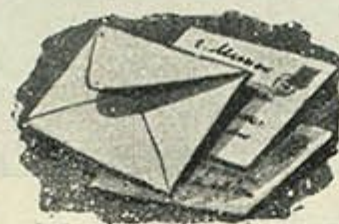
Усе цяляты ў нас растуць добра, у прасторным і цёплым памяшканні.

За захаваўнасць маладняка і старанную работу ў 1953 годзе мне вызначылі прэмію — 200 літраў малака. Сёлета мяне таксама прэміравалі — выдалі цёлку шасці месяцаў.

За шматгадовую і сумленную працу я атрымала пудёўку на Усеаюзную сельскагаспадарчую выстаўку. У Маскве спазнала шмат новага, дзіўнага, ніколі мною не бачанага.

Домна МАЛЬЧЫК,

цялятніца калгаса «Зара комуны» Клічаўскага раёна Магілёўскай вобласці.

Звычайны дзень

Нарыс

СВІТАННЕ глыбокай восенню бывае познім, але надыходзіць, нібы падкраўшыся, непрыкметна. І без таго цёмная ноч к канцу робіцца яшчэ цямнейшай. Потым раптам пашарэе паветра — і адразу дзень.

Але задоўга да світання ў соўгасе пачынаюць свяціцца вокны.

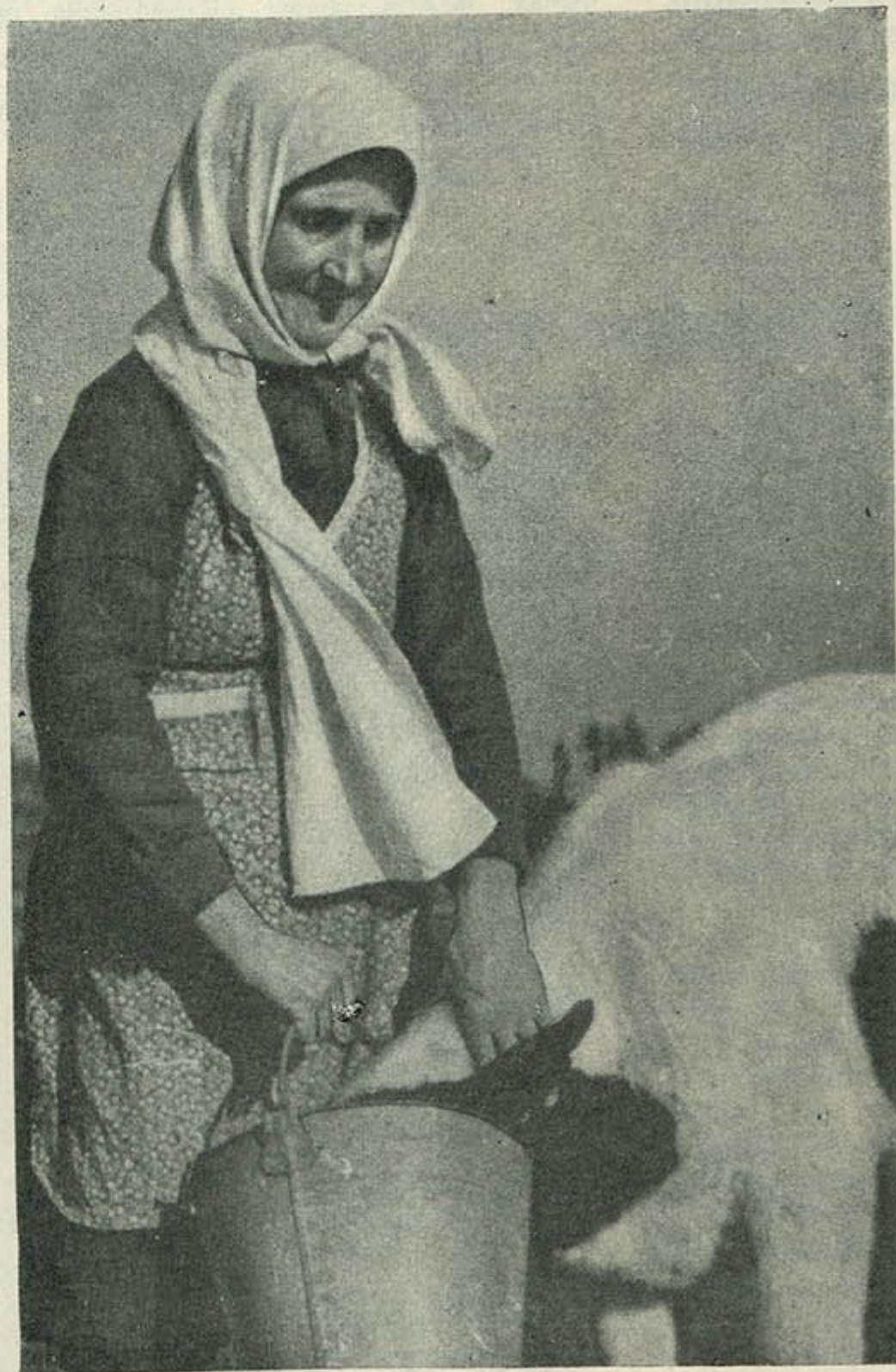
Раннія зборы на работу нядоўгія. Праз некалькі хвілін пасля таго, як успыхнулі ў кватэрах лямпачкі, ужо чуваць бразгатанне веснічак, узаемныя прывітанні.

— Добрай раніцы, Ксенія Еўстаф'еўна!

— Добрае здароўечка, Насценька.

Нізенькая, падобная ў прыцемках на дзяўчынку, старэнькая, Ксенія Еўстаф'еўна Мацукова, цялятніца соўгаса, любіць вымаўляць імёны пяшчотна, але гэта не перашкаджае ёй пасля ласкавага прывітання сказаць што-небудзь, што не можа не крануць за жывое:

— А ў Лідачкі не свеціцца. Відаць, позна гуляла, галубка.

Цялятніца Ксенія Еўстаф'еўна Мацукова.

Дырэктар соўгаса Мар'я Дзмітрыеўна Растаргуева.

Насця ўспыхвае:

— А можа Лідка раней нас з вамі, Ксенія Еўстаф'еўна, пайшла на ферму?.. Ды і наогул... калі вы...

— Што я? Што?... — і Еўстаф'еўна пачынае нездаволена бурчаць.

Дзяўчаты ведаюць яе буркатлівы характар і ў такіх выпадках стараюцца перавесці размову на іншую тэму. Наогул-жа ўсе яны глыбока паважаюць старую цялятніцу. Даўно страціўшы мужа і адзінага сына, яна ўсю сваю любоў і старанні аддае скромнай, але ўдзячнай працы.

У соўгасе Ксенія Еўстаф'еўна працуе з дваццаць восьмага года. У вайну яна ўратавала ад ворага соўгаснае стада, пагнаўшы яго ўглыб краіны. Некалькі тыдняў разам з пастухамі крочыла па пыльных гарачых прасёлках і бальшаках; забыўшы на стому, пялася пад сонцам і мокла пад дажджом. Усю вайну працавала на Тамбоўшчыне. А як толькі вызвалілі Добруш, адразу-ж вярнулася на руіны роднай соўгаснай гаспадаркі.

Не было выпадку, каб па яе недагляду пала цялё. Толькі сёлета яна выгадала 192 цялят. Ды якіх! Укормленыя, бліскучыя, проста як памытыя ўсе. І як тут не паважаць чалавека, нават калі ў яго крыху «калючы» характар!

Па дарозе да жанчын падыходзяць некалькі дзяўчат-даярак. Усе яны спяшаюць на ферму. Вялікія хлявы з бярвення паміж каменных слупоў ужо ажыўлены пачаткам рабочага дня. Гулка бразгочуць пустыя бітоны, паскрыпвае падвесны вагончык, нагужаны свежай зялёнай масай, своеасабліва цокаюць аўтапаілкі, звяняць дзявочыя галасы:

— «Барка», стой!

— «Мілка», «Мілка»...

Пачынаецца ранішняе кармленне, паенне, электрычная дойка кароў. Тут-жа ходзіць узад-уперад, па-

Птушніцы соўгаса сёстры Мар'я (злева) і Валя Зінкевіч.

курваючы самакрутку і жартуючы з даяркамі, калгасны пастух Іван Еўсцігнєвіч, моцны, каранасты, з абветраным дацямна тварам мужчына.

— Ксенія Еўстаф'еўна! — крычыць Насця. — А Лідачка і сапраўды раней за нас прыйшла і паспела ўжо працавацца.

— Адчапіся ты са сваёй Лідачкай. Часу няма, — чуецца незадаволены адказ.

Смачна прычмокваючы, цяляты п'юць цёплае малако. Еўстаф'еўна налівае з бачка кожнаму ў вядзерца. Шустрая рабая цёлачка ўжо тыкае нецярпліва сваёй вільготнай мордачкай у шчыліны загарадкі.

— Мелод... Мелодыя! І папрыдумвалі-ж мянушкі. Пяць раз папярхнешся, пакуль вымавіш, — бурчыць Еўстаф'еўна. — Буду зваць цябе, цялушка, проста «Мілай». А ты, што глядзіш, «Муза»? Зараз і табе налью.

Нямала працы прыкладае старая цялятніца, каб атрымаць ад сваіх цялят кілограмаў сто пяцьдзесят, калі не дзвесце, прыважкі ў дзень. Колькі трэба пацягаць цяжкіх бачкоў з малаком, вядзерцаў, колькі пагнуцца і пашараваць падлогу, каб дошкі былі як васковыя. Не ў кожнай хатняй гаспадыні ў хаце такая акуратнасць.

Але нямала справы і ў даярак. У кожнай па дзесятку, а то і больш кароў. Жывёла буйная, пародзістая. Надаць за дзень па 25—30 літраў малака ад каровы або больш чвэрці тоны ад усіх — гэта што-небудзь ды значыць. Нездарма-ж жартуюць дзяўчаты, што адна Суганякіна за свае дзесяць год надала цэлую малочную раку — поўмільёна літраў.

Хоць нялёгкая праца даярак, але плады дае багатыя і аплачваецца добра. Да двух тысяч рублёў у месяц, бывае, зарабляюць даяркі. А восемсот або тысяча рублёў — гэта сярэдні заробтак. Ды і павяга якая! Дванаццаць чалавек з соўгаса ездзілі сёлета ў Маскву на Усесаюзную сельскагаспадарчую выстаўку, дзяліліся там сваім вопытам з жывёлаводамі, а галоўнае — самі многае запазычылі.

* * *

Закончыўшы дойку, здаўшы сваіх кароў пастуху і навіўшы парадак у хляве, даяркі ідуць дамоў рыхтаваць снеданне. Шумным гуртам праходзяць каля кватэры дырэктара. У акне бачаць сілуэт жанчыны, якая надзявае паліто. Ксенія Еўстаф'еўна ківае ў бок акна:

— Мар'я Дзмітрыеўна толькі на работу збіраецца, а мы з работы топаем.

— А, можа, яна спаць лягла, калі мы ўжо выспаліся, — гаворыць быстравокая дзяўчына.

— А я хіба ў дакор ёй сказала? — апраўдваецца Еўстаф'еўна.

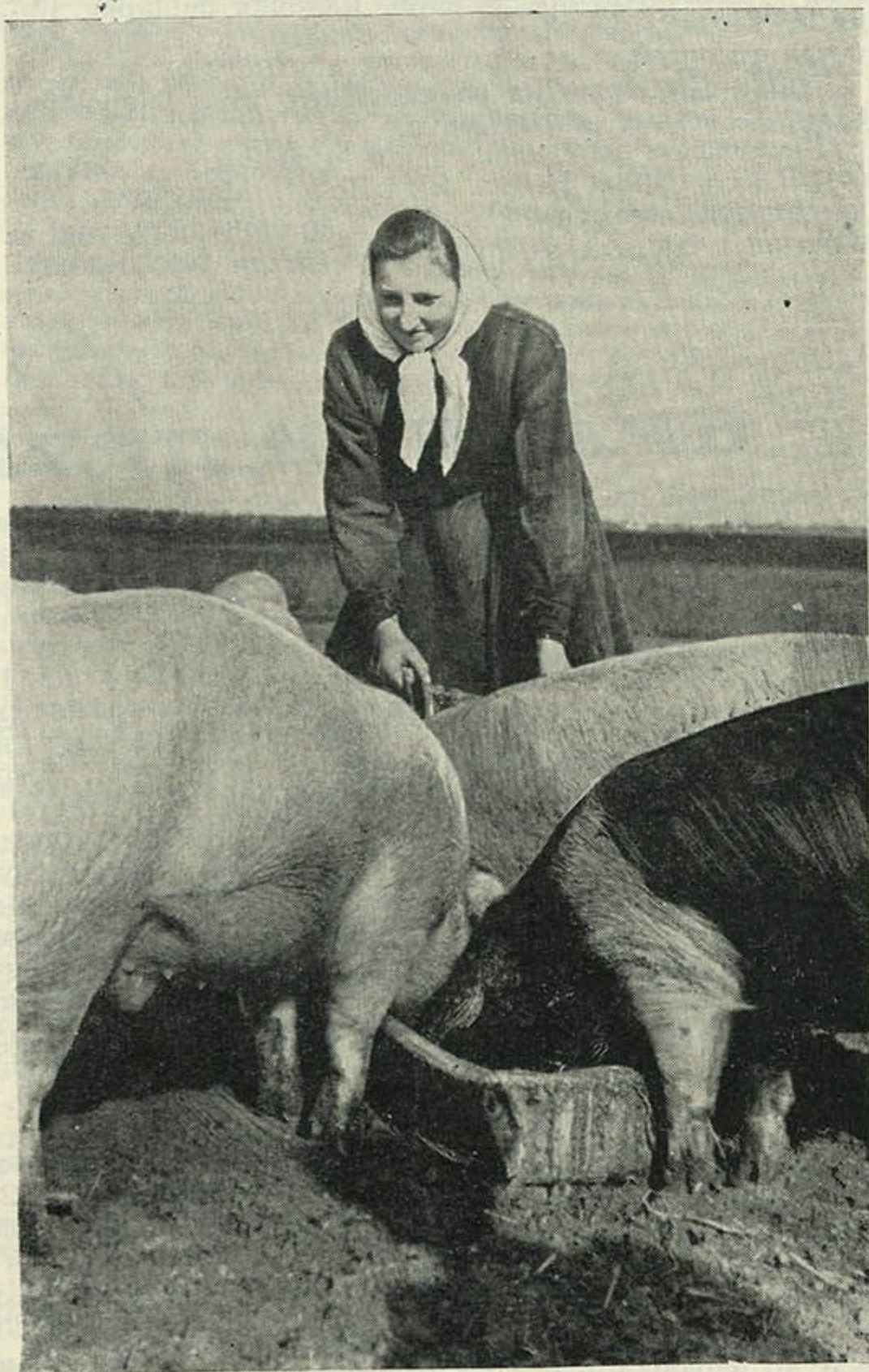
Насупраць дома дырэктара — кантора. Тут сабралася ўжо шмат народу. У кожнага свае набалелыя пытанні, неадкладныя справы.

Невысокая, але поўная жанчына, са шчодрой, не па ўзросту, сівізной, ідзе праз вуліцу ў кантору. Павязаная шарсцянай клятчастай касынкай у панашаным карычневым паліто і ботах, яна ступае па-мужчынску цвёрда і па-гаспадарску няспешна.

Кабінет Мар'і Дзмітрыеўны нельга назваць утульным. Магчыма таму, што ў ім не палена. Стары стол, накрыты аркушам ружовай паперы, некалькі папак у рыжых вокладках, незгаральная шафа ды на сцяне партрэт Леніна ў скромнай драўлянай раме. Вось і ўсё. З усяго відаць, што гаспадыня тут не заседжваецца. Сёння ўсё-ж яна больш затрымалася.

— Слухай, — звонка, па-маладому, гучыць яе голас у тэлефонную трубку, — гэтыя пяцьдзесят тысяч штук цэгла не аддавай нікому. Скажы, усё забірае соўгас. Мне цэгла вельмі патрэбна.

За два гады работы Мар'і Дзмітрыеўны ў соўгасе

Свінарка соўгаса Каця Аўчарэнка корміць свіней.

Фото А. Лукашова
(Фотахроніка БелТА)

тут пабудаваны жылы трохкватэрны дом, прыгожай архітэктурны клуб на дзвесце месц, скацінны двор, камбінаваны кормацэх. Намячаецца яшчэ адзін жылы дом, свінарнік-матанік, птушнік. Але міністэрства соўгасаў мала сродкаў дае на будаўніцтва. Вось і прыходзіцца вышукваць дадатковыя рэсурсы.

— Ало, ало, — заклапочана кліча яна, набраўшы другі нумар. — Ізаятары на лінію адправілі?.. Не, не, гэтага мы не можам адкласці ні на хвіліну. Да свята трэба даць святло і энергію на ўчастак.

Ужо некалькі раз прыбываў у кабінет дашкольнік Жэнік, клікаў матку абедань, але яна кожны раз гаварыла:

— Скажы, сыноч, бабулі, што я паабедую потым.

Адзін за другім да яе заходзілі людзі. Той прасіў дазволу ўзяць каня з'ездзіць у лес па дровы, той за парадай па гаспадарцы.

* * *

Свінаферма і птушнік соўгаса знаходзяцца на месцы былога жаночага манастыра. З старых манастырскіх будынкаў у вайну нічога не ўцалела. Цяпер тут пабудавалі вялікі свінарнік, кормакухню, жылы дом. У загарадцы гагочуць гусі, кракаюць жаўтавата-белыя качкі. Толькі двор бруднаваты.

— Трэба было-б шлаку пасыпаць, — гаворыць Мар'я Дзмітрыеўна брыгадзіру Драконаву.

— Калі гэта ўжо і ў нас будзе электрычнасць, Мар'я Дзмітрыеўна? — пытае маладая свінарка Каця Аўчарэнка. — А то ўжо надаела з гэтай «лятухай мышшу».

Мар'я Дзмітрыеўна разумее, што гэты папрок на балеў — і таму не крыўдуе.

Кацяшо — вывучэнка адной з лепшых свінарац соўгаса — Ганны Набок. Як і Ксенія Мацукова, Ганна старанна працуе ў соўгасе. У яе свінарніку такі-ж парадак і чыстата. А працаўніца яна — такую пашу-

каць трэба. Сёлета ад пятнаццаці свінаматак атрымала 372 парасяці. К часу адымання кожнае важыла па 15 кілограмаў. Гэта яе заслуга, што ў соўгасе зараз уведзена скрыжаванне свіней чэускай і белай буйнай парод. Апаросы два разы ў год: першы — у студзені-лютым, другі — у чэрвені-жніўні.

Дзякуючы такім работніцам, як Ганна Спяпанаўна, соўгас атрымлівае ад кожнай свініцы па 24 парасяці ў год, а кожнае парася ў дзесяцімесячным узросце дасягае вагі ў дзесяць-дваццаць пудоў. Гэта значыць, ад кожнай свініцы ў год дзяржава атрымлівае больш двухсот пудоў свініны. Сапраўдная фабрыка мяса і сала! А колькі яек, воўны, малака здае соўгас для продажу працоўным. Трыста свіней стаіць зараз на адкорме. Гэта тры тысячы пудоў мяса і сала.

* * *

Вечарам Мар'я Дзмітрыеўна сумесна з галоўным заатэхнікам Іванам Кузьмянковым абдумвала, як і дзе будаваць новы свінарнік і птушнік, як наладзіць абмен вопытам з тымі, хто пабываў у Маскве на выстаўцы. Потым праводзіла палітзаняткі са сваёй групай. У клубе пацікавілася, якую праграму рыхтуе самадзейнасць, праслухала некалькі песень, пахваліла Карніеўскую Раю, Гуцаву Галю і Шабаліну Тасю за добрыя спевы.

Дамоў вярнулася позна. Жэнік ужо спаў, шырока раскінуўшы ручкі. Мама паправіла на ім коўдру і прапаптала:

— Сыночак мой, так мяне і не дачакаўся.

Павячэрала, прагледзела бегла свежыя газеты. Хацела пачытаць крыху ў пасцелі. Узяла кніжку, але ў вачах пачало мільгаць, і яна заснула. Муж падышоў да яе, хацеў параіцца аб нейкіх справах МТС, дзе ён дырэктарам, але пашкадаваў будзіць і выключыў электрычнасць.

На вуліцы ўжо было ціха. Працаўнікі соўгаса спалі глыбокім здаровым сном.

ПРАЦУЕМ ДРУЖНА

Звеннявой па ільну я працую ўжо другі год. У мінулым годзе мы не мелі вопыту і не было чым хваліцца. Затое сёлета сабралі добры ўраджай: па 11,5 ц ільнонасення і па 8 ц ільновалакна з гектара.

Усе 10 жанчын майто звяна працавалі так, што цяжка было сказаць, хто лепш. У кожнай быў свой ўчастак — 50 сотак. Добра-сумленныя мае памочніцы Палагея Жук, Вольга Бранавец, Надзея Корзун сабралі са сваіх участкаў амаль па шэсць цэнтнераў насення.

Трэба сказаць, што працоўная дысцыпліна ў нас наогул на высокім узроўні. Кожны хварэе за калгаснае багацце, стараецца працаваць лепш, каб дабіцца выдатнага ўраджаю. Таму і прыбыткі нашы растуць.

За апошні год мы пабудавалі тры канюшні, дзве сіласныя ямы, вялікія гумны, абгарадзілі калгасны сад.

Калі-б вы пабылі ў нашым калгасе, то пабачылі-б шмат цікавага. І перш за ўсё — электрыку. Ва ўсіх дамах гарыць святло, гучыць радыё.

Самая вялікая для нас радасць — механізацыя ферм. У кароўніках — аўтапайкі, падвесная дарога, што вельмі палегчыла працу.

Ёсць у нас і клуб, у якім праз дзень дэманструюцца кінофільмы.

Вось чаму і калгаснікі працуюць з ахвотай, прымнажаюць дастатак арцелі. Сёлета толькі авансам на працадзень атрымалі па 7 кг бульбы, 700 грамаў пшаніцы, 3 рублі грашыма, поўкілограма сена і поўкілограма саломы.

У сваёй працы я моцна трымаюся даных навукі: і глебу рыхтую, як вучыць аграномія, і сяўбу праводжу ў належныя тэрміны, пустазелле знішчаю, як толькі з'яўляюцца ўсходы.

За дзевяць месяцаў усёй сям'ёй зарабіла 822 працадні.

Дзякуючы клопатам партыі і ўрада калгаснік жыве зараз добра і культурна, а ў будучым мы заживем яшчэ лепш і багацей.

Ганна ПРАНОВІЧ,

ільнаводка калгаса імя Кірава Грэскага раёна Мінскай вобласці.

На Віцебскай абласной сельскагаспадарчай выстаўцы.

На здымку: наведвальнікі аглядаюць «Чашу багацця» з гародніны ў павільёне калгасаў Віцебскага раёна.

Фото С. Капелькі (Фотакроніка БелТА)

Георгій ПАПОЇ

ГАСПАДАР

Апавяданне

ДНІ стаялі гарачыя, душныя. Калі па прасёлку праязджала машына, — над лугам узнімалася велізарная хмара пылу. Густы, едкі пыл доўга клубіўся ў паветры, потым павольна спаўзаў уніз, да ракі, і там асядаў на лісце змораных спякотай паніклых вербаў.

На крутых узгорках трава даўно пажоўкла і прыпала да зямлі, нібы просячы абароны ад нясцерпнай спекі. Неба таксама нібы выгарала. Сіняе, ласкавае ранкам, яно цяпер, сярод дня, здавалася нейкім бясколерным, амаль белым і сонца над галавой нагадвала сліпучую бясформенную пляму.

Было сумна. Пашка сядзеў у ценю, пад кустом рабіны, і ад няма чаго рабіць аскрабаў ад кары арэхавае вудзільна. Зрэдку ён усхопліваўся, выцягваў доўгую загарэлую шыю і азіраў увесь схіл гары, на якім раслі, апёршыся на падпоркі, памідоры. Памідораў было шмат, два або нават тры гектары, і ўдаліся яны на славу! Кожны куст быў абсыпаны буйнымі, з кулак велічыней, пладамі. Тыя, што віселі вышэй, пачыналі ўжо жоўкнуць з бакоў і налівацца яркай чырванню. Калі прыгледзецца, то дзе-ні-дзе можна заўважыць зусім чырвоныя памідорыны, якія далёка былі відаць сярод цёмнай, ледзь прывяўшай зеляніны.

Агледзеўшы свае ўладанні, Пашка зноў садзіўся на разасланы на зямлі пінжачок, браўся аскрабаць вудзільна. Арэшына трапілася тонкая, гнуткая, і вудзільна атрымалася як мае быць! Варта было ўзмахнуць ім, як яно ўсё лёгка выгіналася, нібы бамбукавае, і свістала ў паветры звонка і весела.

Але Пашку ўсё-такі было сумна. З раніцы да вечара сядзі адзін і вартуй памідоры. Іншыя дзеці ходзяць у лес па грыбы (сёлета, кажуць, страшэнная сіла баравікоў і падасінавікаў), або сядзяць на возеры пад вербамі і ловяць плотак, акунёў, падлешчыкаў.. Іншым нават шчупакі пападаюцца!.. Вунь Колька Патапаў, кажуць, злавіў шчупака больш кілограма. Як выцягнуў, войкнуў ад здзіўлення!.. Праўда, шчупак, ужо на беразе, сарваўся з кручка і ўцёк, але гэта нічога... Усе бачылі, як Колька Патапаў цягнуў шчупака, і ўсе цяпер гавораць пра гэта...

У Пашкі таксама ёсць дасканалы кручок — тонкі, востраносы, зроблены, трэба думаць, з самай моцнай сталі. Аднойчы ішоў міма ваенны, у плашчы і ў шапцы з чырвонай зоркай. Праз плячо ён нёс доўгае бамбукавае вудзільна з зялёнай лёскай. Пашка набраўся смеласці і папрасіў:

— Дзядзенька, дайце кручок! Адзін толькі...

Ваенны спыніўся, з усмешкай глянуў на Пашку.

— А ты, хлопчык, што тут робіш? — спытаў ён.

— Вартую... Вось, памідоры вартую, — падбадзёрыўся Пашка і паказаў рукой на свае неабсяжныя ўладанні.

— Маладзец, — пахваліў ваенны.

Спыніўшыся, ён дастаў з прыгожай бляшанкі і даў Пашку кручок, потым, пастаяўшы і падумаўшы крыху, адрэзаў з поўметра зялёнай лёскі. Такую лёску ў траве не відаць, і любяя рыба хапае чарвяка не баючыся, — гэта Пашка добра ведаў. Да таго-ж на вёсцы ні ў каго больш няма такой лёскі, — гэта Пашку таксама добра было вядома. Сарваўшы некалькі лістоў, ён загарнуў у іх кручок і лёску і шпарка сунуў у кішэню.

— Дзякуй, дзядзенька! — крыкнуў ён услед ваеннаму.

Але рыбацкі Пашку, па сутнасці, няма часу. Спехам паснедаўшы, ён бяжыць змяняць дзядзьку Андрэя і сядзіць тут, пад кустом рабіны, да захаду сонца. Аднойчы папрасіў Насцю, малодшую сястрычку, якая прыносіць яму абед, павартаваць гадзінку, але тая наадрэз адмовілася. «Як-жа, — кажа, — я тут застануся адна? А раптам — ваўкі!». І дурненькая-ж гэтая Насця, баязліўка — і толькі! Не ведае, што ўдзень ваўкі баяцца выходзіць з лесу! Ды і наогул, як расказваў дзядзька Андрэй, на людзей яны не кідаюцца...

Акрамя Насці, да Пашкі рэдка хто зазірае. Неяк прыйшлі

Мал. Ю. Пучынскага

хлопцы, пасядзелі крыху і зноў пайшлі. Колька Патапаў усё выхваляўся шчупаком, які сарваўся з кручка, і запэўніваў, што абавязкова зловіць другога, яшчэ большага, чым першы.

— Вунь там, пад вярбой, дзе вір... Там заўсёды шчупакі шворацца, — гаварыў ён з важнасцю запраўскага рыбалова. — Калі пасядзецца на світанні, абавязкова трапіць...

Пашка не сцярапеў — і паказаў дзецям кручок і зялёную лёску, якія ён заўсёды насіў у кішэні. У Колькі нават вочы загарэліся ад заідзрасці. Ён доўга разглядаў кручок, папрабаваў, ці моцная лёска, і з захапленнем працягнуў:

— Вось гэта дык та-ак!..

З таго часу ён у кожнага ваеннага выпрошвае кручкі і лёску, але яму чамусьці ўсе адмаўляюць.

Раз да Пашкі заглянуў на хвілінку Аляксей Ціханавіч, старшыня калгаса, які нядаўна прыехаў з горада. Спешыўся, прывязаў рыжага каня да тонкай бярозкі, прайшоўся па полі павольным і не вельмі цвёрдым крокам. Вярнуўшыся, прысеў побач з Пашкам, закурыў. Аляксей Ціханавіч быў пажылы і, калі хадзіў, то злёгка накульгаваў на адну нагу. Гэта ў яго яшчэ з вайны. Снарад разарваўся побач, і асколак трапіў у нагу. Вось і накульгвае...

— Ну, як, гаспадар, справы? — спытаў ён усміхаючыся.

— Нічога, — збынтэжыўся Пашка.

— Вартую, значыць, памаленьку? Гэта справа. Ты тут, браце, вартуй моцна, каб ні адна памідорына не прапала. Памідоры-ж — яны калгасныя, агульныя, значыць... Гэта, браце, разумець трэба! Вось даспеюць, павязем у горад, на фабрыку-кухню. Памідоры ў нас добрыя, так што рублі па два, а то і па тры за кілограм дадуць... А колькі іх тут, кілограмаў гэтых, набярэцца? Тысячы!

— Та-ак, тысячы, — згадзіўся Пашка, упершыню скеміўшы, якое незлічонае багацце яму даверана.

— Вось у гэтым якраз і справа! Значыць, і грошай тысячы. Прыйдзе час, будзем на працадні грошы выдаваць. Зразумела? Працадзень у нас сёлета будзе багаты, не горш, чым у кубанскіх і алтайскіх калгаснікаў... І жыта, і бульбы, і мёду — усяго дастанецца... Да таго-ж — грошы...

Аляксей Ціханавіч трымаўся проста, як з брыгадзірам Антонам Ягоравічам, і гэта Пашку асабліва падабалася. Пашка гаварыў мала. Ён больш слухаў, ківаў стрыжанай галавой, зрэдку нерашуча падтакваючы:

— Вядомая справа!..

Перад тым, як паехаць, Аляксей Ціханавіч прытрымаў неспакойна біўшага капытом рыжага каня, ледзь схіліўся ў сядле і як-бы між іншым сказаў:

— Дарэчы, я там распарадзіўся, каб табе налічвалі семдзесят сотак... Дзесяць дзён прапрацуеш, вось табе сем працадзён!..

— Дзякуй, Аляксей Ціханавіч, — паважна падзякаваў Пашка.

Вудзільна было гатова, і Пашка не ведаў, чым яшчэ заняцца. Ён устаў, стрэс з кашулі і штаноў пахучую арэхаваю кару, прайшоўся па мяжы ўздоўж поля. У адным месцы з-пад ног успыхнуў жаўранак і, трапечучы крыллем, пачаў узнімацца да сонца. Пашка не звярнуў на яго ўвагі. Па дарозе зрэдку праходзілі жанчыны з кошыкамі і пустымі бітонамі. Гэта

калгасніцы суседняй вёскі вярталіся з базару. Пашка рабіў выгляд, што і на іх таксама не звяртае ўвагі, хоць увесь час касіў у іх бок, баючыся, як-бы яны, чаго добрага, не звярнулі на памідоры.

— Есці хочацца, а Насці няма, — падумаў Пашка.

Ён зноў разлёгся на старым пінжачку і, падпёршы галаву рукамі, пачаў глядзець у бок ракі і туды, дзе між паніклымі вербамі бялее кладка. Насця звычайна з'яўлялася на ўзгорку, потым яе чырвоная сукенка мільгала між арэхаваймі кустамі. Яшчэ праз хвіліну яна бывала ўжо на кладцы, і Пашка добра мог адрозніць у яе руцэ белы вузельчык з абедам.

Але сёння Насця не з'яўлялася штосьці вельмі ўжо доўга. — Загулялася, а тут — чакай, — крыўдаваў Пашка.

Ён заплушчыў вочы, прыслушаўся да бясконцага звону, які стаяў у сухім гарачым паветры. На выпаленых сонцам узгорках няспынна стракаталі конікі, з бяздоннай глыбіні неба даносіліся пераліўчатыя спевы жаўранкаў... Пашка слухаў і думаў пра раку, пра возера, пра глыбокі вір пад вербамі, дзе заўсёды шворацца шчупакі. «Трэба паспрабаваць шчасця, — вырашыў ён. — Папрашу дзядзьку Андрэя, няхай раней змеціць мяне, і пайду...» Ён ясна ўявіў, як паплавок нырне на дно, як ён, Пашка, дзергане і выцягне на бераг вялікага, з белым жыватам, шчупака. Адпусціць яго ён, вядома, не адпусціць. Не! Схопіць пад жабры і адкіне далей ад берагу. Вось і ўсё.

Так ён ляжаў з закрытымі вачыма хвілін пяць, не менш. Калі ўзняў галаву і зірнуў у бок кладкі, то ўбачыў, што па лузе, па ледзь прыкметнай здалёк сцежцы, ідзе маці з плеченым кошыкам у руцэ. Яна ў клятчастай кофце, у доўгай сіняй спадніцы; галава ў яе павязана белай хусткай. «Абед нясе», — узрадаваўся Пашка. Ён ускочыў на ногі і, закрыўшы далонню вочы ад сонца, зрабіў крок насустрач.

Маці Пашкі, жанчына маладая, прыгожая, мела круты няўстойлівы характар. Пашка любіў яе па-свойму моцна. Любіў за вясёлы нораў, за тое, што яна нікому і ні ў чым не давала спуску. Ужо калі выходзіла ў поле і бралася вязаць снапы, — толькі вецер гудзеў навокал. Ніхто не мог апырэдзіць яе ў рабоце.

— Не баба — агонь! — гаварыў пра яе ў такіх выпадках брыгадзір.

Але ў калгасе яна працавала мала. Калі яе клікалі на праполку або жніво, — адмаўлялася, спасылаючыся на хваробу. А сама тым часам ішла на гарод і палала бульбу або цішком збіралася і ехала на рынак у горад. Гэта не падабалася Пашку. Не падабалася яму, што пра маці з насмешкай гавораць суседзі і брыгадзір калгаса Антон Ягоравіч...

Аднойчы Пашка падслухаў, як Антон Ягоравіч сказаў старшыні:

— З Ганнай з гэтай ніяк не зладзіш! Сядзіць у сваім гародзе, і ўсё тут! Сапраўдная аднаасобніца!

Пашка ўвесь пачырванеў ад сораму. Прышоўшы дамоў, ён выбраў зручны момант і сярдзіта буркнуў маці:

— Брыгадзір гаворыць, ты — аднаасобніца!

Маці скрыжавала на грудзях рукі і гучна рассмяялася.

— Дурань ён, твой брыгадзір. Меле языком, а што — сам не ведае. Якая-ж я аднаасобніца, калі ў калгасе запісана!

— Ён так гаворыць, — шмыгнуў носам Пашка.

— А ты не слухай, — сказала маці і, як ні ў чым не бывала, узялася замешваць пойла парасятам.

Пашку гэта пераканала. Аднак да маці з таго часу ён пачаў адносіцца насцярожана і прырэчыў ёй на кожным кроку. Калі маці прапанавала аднесці каму-небудзь з дачнікаў гуркі ці агрэст, — рашуча адмаўляўся.

— Не пайду! Няхай Насця ідзе, або ты сама, — казаў ён.

— Ах, ты... — злазала маці. — Каму грошы збіраю? Сабе ці што? Вось прыйдзе восень, папросіш у мяне на кніжкі і сшыткі!..

Але Пашка быў няўмольны.

...Маці абагнула хмызняк, што рос ля прасёлка, і паволі пачала падымацца на гару. Пашка стаяў і чакаў.

— Ну, герой, вартуеш?

— Вартую, — расплыўся ва ўсмешцы Пашка.

— А тут, скажу я табе, якраз і вартаваць няма чаго, — сказала маці, пагардліва махнуўшы рукой. — Памідоры-ж гэтыя яшчэ зусім зялёныя, хто на іх паквапіцца!

Яна падышла, паставіла на зямлі кошык, сама прысела ў ценю, бліжэй да рабіны.

— Не зялёныя, — запярэчыў Пашка. — Вунь глянь, колькі чырвоных! А там, далей, яшчэ больш чырвоных!

— А праўда, — здзівілася маці. — Дай пакаштаваць!

Пашка сарваў тры буйныя даспелыя памідорыны.

— Добрыя! — усміхнулася маці. Аднак замест таго, каб з'есці памідоры, паклала іх у кошык.

— Куды ты іх? — нахмурыўся Пашка.

— А-а... дома скаштую, — сказала маці. — Бярыся-ж за абед, Пашук. Вось тут калдуны з чарніцамі, яечка варанае, хлеб... Еш сабе на здароўе!.. Ты-ж у мяне таксама работнікам стаў! Вунь Аляксей Ціханавіч гаворыць, што табе налічваюць семдзесят сотак... Бацька дык такі задаволены, такі задаволены!.. Еш на здароўе!.. Нябось, выгаладаўся тут?.. Я Насцю хацела паслаць, ды, думаю, дай сама...

Пашка падкурчыў ногі па-турэцку і ўзяўся аплятаць яйка з чорным хлебам і калдуны з чарніцамі. Маці з хвіліну назірала за ім, потым павольна паднялася, падаткнула падол спадніцы вышэй кален і накіравалася на памідорнае поле. Яна ішла між роўных радкоў, часам нахілялася і кранала самыя спелыя памідорыны.

— А праўда, зусім спелыя, — на хаду заўважала яна, страляючы позіркамі то ў той, то ў другі бок. — А ў нас на гародзе чамусьці ніколучкі не паспелі. Сонца мала, ці што? Учора капітанша, тая самая, што, як мужык, усё з вудай на возеры прападае, прасіла прадаць кілограмчыкі два або тры... А дзе іх возьмеш?..

Пакуль маці хадзіла між радкоў і любавалася памідорамі, Пашка, хоць і пазіраў на яе скоса, але працягваў есці. Калі-ж яна пачала адзін за адным зрываць памідоры, самыя буйныя і спелыя, што кідаліся ў вочы, і складаць іх у падол, — адсунуў ад сябе калдуны і насцеражыўся.

— Мамка, нельга... А то Аляксей Ціханавіч сварыцца будзе, — папярэдзіў ён глухім ад хвалявання голасам.

— Ну, так ужо і сварыцца! — засмяялася маці. — Я ўсяго толькі штук з пяток, не больш, так што ніхто і не пазнае... Ах, які чырвоны, як крывёю наліты, — яна нахілілася і сарвала адразу два памідоры і кінула іх у падол.

— Мамка! — Пашка ўскочыў з пінжака і ў два падскокі апынуўся каля маці.

— Што табе, герой? — маці з паблаглівай усмешкай глянула на сына. — Дурненькі ты яшчэ, вась і гарачышся... Ідзі, еш калдуны, наўмысла для цябе наварыла, — сказала яна ласкава і зноў пацягнулася да памідора.

Тут ужо Пашка не вытрымаў.

— Не чапай! — амаль выкрыкнуў ён, дрыжучы ўсім целам. — Не чапай, а то... а то тату скажу...

Бачачы, што маці не збіраецца ісці, Пашка канчаткова раззлаваўся, з усіх сіл тузануў яе за руку. Падол спадніцы выслізнуў з-за пояса, і памідоры з глухім стукатам пасыпаліся на зямлю.

— Ах, вась як! — твар маці збялеў, перакасіўся і стаў рап-

там злым і непрыгожым. — Ах, вось як!.. — яна рэзка ўзмахнула рукой і балюча ўдарыла яго па спіне. — Яшчэ мне — гаспадар знайшоўся!.. Я табе прыпомню!.. Хацела табе кашулю новую справіць... А цяпер — чакай!..

— Не трэба мне тваёй кашулі, — адрэзаў Пашка і, адварнуўшыся, горка заплакаў.

Настрой у яго адразу сапсаваўся. Выцершы рукавом слёзы, ён абыякава пакасіўся на пакінутыя маці калдуны і паволі паплёўся ўздоўж поля. Крыўда душыла яго, спіна балюча гарэла. На мільгануўшую за кладкай клятчастую кофту маці ён зірнуў амаль з нянавісцю. Успомніўшы пра памідоры, што рассыпаліся па зямлі, — падышоў, сабраў іх у падол кашулі і не ведаючы, што з імі рабіць, задумаўся. Потым пачаў раскладваць іх па аднаму пад тымі кустамі, дзе памідоры ўжо зарумянеліся. «Будуць збіраць — падбярэць», — вырашыў ён.

Увечары, калі прыйшоў дзядзька Андрэй, Пашка доўга марудзіў, нібы яму не хацелася ісці. Сапучы, ён накінуў на плечы пінжачок, узяў было арэхавае вудзільна, але тут-жа кінуў яго. Маці, відаць, наступіла на яго, і яно пераламалася на дзве часткі. Такое вудзільна ўжо не прыдасца...

— Ды ты што такі пахмурны, хлопец? — спытаў дзядзька Андрэй, усаджваючыся з новенькай двухствольнай стрэльбай пад тым-жа кустом рабіны, пад якім сядзеў у спёку Пашка.

— Нічога... так... — неахвотна адказаў Пашка.

Калі ён вярнуўся дамоў, было цёмна. З-за возера падзьмуў ветрык, разложыстыя ліпы, што раслі ў кветніку, тры-

вожна зашумелі. Насця гуляла з сяброўкамі ў хованкі. Падыходзячы да веснічак, Пашка пачуў яе звонкі голас:

— А вось і не знайшла... А вось і не знайшла!..

Пашка пабойваўся, як-бы маці не надавала яму ў карак, і прыгатаваўся, у выпадку чаго, бегчы ў кузню, дзе працаваў бацька. Але, на яго здзіўленне, маці быццам хто падмяніў. Яна была нейкай маўклівай, увесь час адварочвалася, стараючыся не сустракацца з Пашкам позіркамі. Пашка таксама маўчаў.

Нехаця павячэраўшы, ён, як звычайна, пайшоў у адрину, узбіў пад сабою мяккае сена, прапахлае рамонкамі і мятай, і заваліўся спаць. Ён ужо заплюшчыў вочы, як раптам пачуў нясмелы шоргат. Ясна было, што па лесвіцы хтосьці лезе на сена. Пашка ўзняў галаву — і ў цемені выразна ўбачыў постаць маці. Асцярожна падабраўшыся да яго, яна паправіла падушку і коўдру і, нахіліўшыся зусім блізка, — гарача і перарывіста зашапталася:

— Ты ўжо, Пашук, бацьку не кажы. З дуру я ўсё гэта сёння...

Пашку стала шкода маці. Ён прытуліўся да яе ўсім целам, па-сыноўняму ласкава пагладзіў яе плячо.

— Не скажу, добра...

Засынаючы, ён чуў, як шумяць на ветры ліпы, як часта стукае молатам у кузні бацька... Перад яго вачыма прасціралася шырокае поле, усыпаное чырвонымі памідорамі.

Падрыхтуем ёлачныя аздабленні

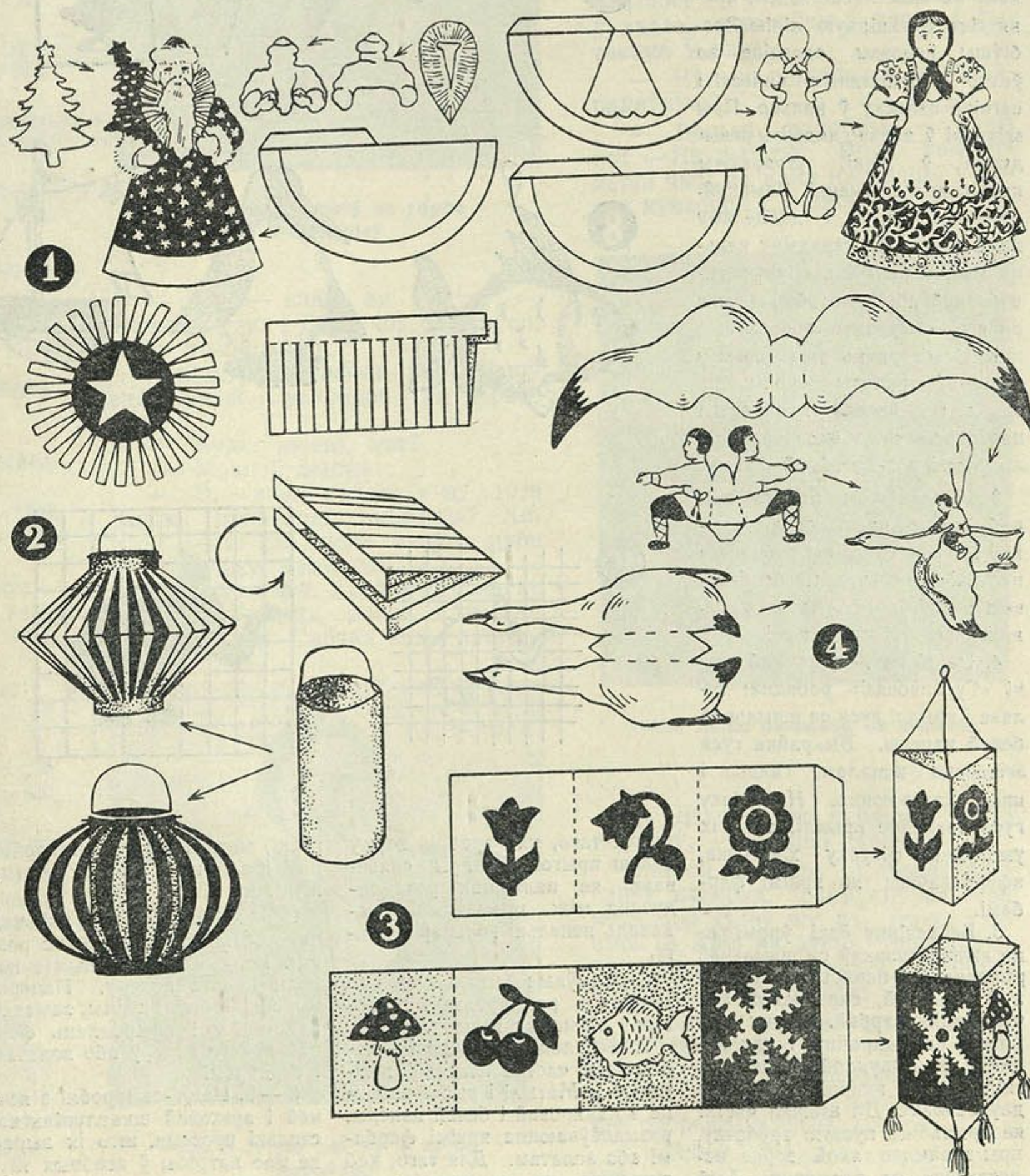
Ю. А. БУТЕЛЬСКИ

У многіх сем'ях дзеці з захапленнем рыхтуюць ёлачныя аздабленні: гірлянды і сцяжкі, ліхтарыкі і пацеркі, каб ёлка была самай-самай прыгожай. І хоць у нашых магазінах прадаецца шмат рознастайных маляўнічых ёлачных цацак, але асаблівай любоўю карыстаюцца тыя, якія зроблены рукамі саміх дзяцей. Цацкі-самаробкі — гонар дзіцяці: яно абавязкова пакажа іх сваім гасцям. Для вырабу цацак-самаробак можа спатрэбіцца ўсё, што ёсць пад рукамі: рысавальная і каляровая папера, сярэбраная папера ад чаю і шакаладу, кавалачкі празрыстага цэлафану, рознакаляровыя істужкі, яловыя і сасновыя шышкі, а таксама шкарлупа ад яек і арэхаў.

Прапануем увсёе бацькоў малюнкi некалькіх узораў ёлачных цацак-самаробак.

На малюнках узоры цацак размешчаны па групам, аб'яднаных аднолькавым матэрыялам або спосабам падзелкі.

1. Дзед Мароз. Корпус «Мароза» робіцца з поўкруга шчыльнай паперы, згорнута ў кулачок (конус). На вострую частку гэтага кулачка наклеіваецца верхняя частка корпуса «Мароза», гэта значыць правы і адваротны бакі галавы, плячэй і рук. На шыю надзяваецца каўнер, зроблены з дробна нарэзанай тонкай белай паперы, а да рукі прыклеіваецца маленькая ёлачка зялёнага колеру з чырвонай зорачкай на версе. Кафтан дзеда Мароза афар-

боўваецца чырвонай або сіняй фарбай, паверх якой сярэбранай або белай фарбай наносяцца зорачкі і сняжынкі.

Дзяўчынка Матрошка робіцца гэтак-жа, але для яе патрэбны два конусы: адзін будзе служыць корпусам дзяўчынкі і яе сарафанам, а другі — спадніцай са стракатай каймой. Другі конус умацоўваецца ўнутры першага нітачкай, што дазваляе яму вярцецца і пагойдвацца.

2. Зорачкі і ліхтарыкі робяцца з палоскі шчыльнай паперы, якая складаецца папалам, а затым вострымі нажніцамі робяцца надрэзы. Надрэз павінен ісці ад згінання і не даходзіць да складаных канцоў на $\frac{1}{2}$ см. Для роўнасці надрэзу па верхняй частцы складзенай паперы (лічачы згінанне ніжняй часткай) на адлегласці $\frac{1}{2}$ см. правяліце пункцірную лінію. Зрабіўшы надрэзы, адагніце ва ўнутр непадрэзаныя палоскі і сагніце палоску ў кальцо. Пры згінанні ў кальцо надрэзы разыдуцца ў бакі, утвараючы правільныя праменні. Замацуйце клеём кальцо і дайце яму прасохнуць. На сярэдзіну кальца можна наклеіць кружок сярэбранай або залатой паперы, а на яго — чырвоную зорачку.

Калі абгарнуць атрыманыя з надрэзаў паперы «праменні» вакол маленькага папяровага цыліндра, то можна зрабіць ліхтарыкі рознастайнай формы.

3. У гэтай групе паказан выраб самых простых ліхтарыкаў і кошычкаў. Яны робяцца з палоскі паперы, прычым бакавыя сценкі ўпрыгожваюцца рознакаляровымі малюнкамі.

4. Цацкі на тэму рускай казкі «Гусі-лебедзі» робяцца: тулава і крыллі гуса са шчыльнай белай паперы. Выкрайка гуса згінаецца папалам, галава і шыя склейваюцца. На спінку гуса наклеіце крыллі, а на іх умацуйце фігурку хлопчыка, афарбаваўшы яе яркімі фарбамі.

5. Верхавінку ёлкі ўпрыгожце вялікай зоркай са шчыльнай рысавальнай паперы, афарбаванай залатой, сярэбранай або чырвонай фарбай. Зорку выражце па выкрайцы і для надання ёй выпуклай формы сагніце яе па пункцірах. Зорка двухбаковая. Да ніжняй часткі яе прырабіце пустую трубочку, пры дапамозе якой зорка надзяваецца на верхавіну ёлкі.

Для таго, каб зрабіць зорку больш прыгожай, пры склейванні яе палавінак рэкамендуецца між праменьнямі ўмацаваць некалькі кольцаў з дроту.

6. Забаўныя цацкі можна зрабіць з расфарбаваных яловых і сасновых шышак.

7. Гірлянды і пацеркі — неад'емная частка ёлачнай прыгажосці. Матылі і рыбкі робяцца з каляровай і белай паперы, размалёўваюцца яркімі фарбамі або золатам. Для таго, каб гірлянды не скручваліся, фі-

гуркі, матылі і рыбкі наклеіце на дзве паралельна ідучыя ніткі.

Сцяжкі зрабіце з каляровай паперы, на якую наклеіце розныя малюнкi, выразаныя з паперы іншага колеру. Пацеркі можна зрабіць з гліны, замазкі, пластэліну і афарбаваць фарбай яркага колеру або золатам і серабром.

8—9. Цацкі-самаробкі з яечнай і арэхавай шкарлупіны настолькі простыя, што іх выраб не мае патрэбы ў асобных тлумачэннях.

10. Плоскія фігуркі з каляровай і залочанай паперы або картону. Фігуркі склейвайце з двух палавінак, прычым ніжнюю частку (ножкі) не склейвайце, а злёгка разводзьце ў бакі, каб фігурка была аб'ёмнай, магла стаяць.

Для дзяцей, якія яшчэ не могуць добра маляваць, фігуркі дадзены на сетцы. Павялічваючы сетку да патрэбнага памеру, пераводзьце малюнкi на шчыльны картон або паперу.

Работа над ёлачнымі аздабленнямі, пры ўмелым кіраўніцтве бацькоў, абагачае дзяцей каштоўнымі працоўнымі навыкамі, абуджае ініцыятыву, вынаходлівасць, развівае валавыя якасці і мастацкі густ.

Прыведзеныя ў артыкуле апісанні самаробак, вядома, не вычэрпваюць усяго асартыменту ёлачных цацак, якія можна самім зрабіць. Працуючы над ёлачнымі аздабленнямі, вы зможаце стварыць свае ўласныя арыгінальныя цацкі.

Часопіс «Семья и школа»

Жыў дзед. І быў у яго сабака...

Жыў дзед. І быў у яго сабака. Надакучыла сабаку жыць у дзеда: і вартаваць няма чаго, і корму мала. Пайшоў ён у лес на паляванне. Напаткаў у лесе ваўка. Разгаварыўся.

— Няма чаго, — кажа, — мне дома рабіць. Ды і з ядою туга. Хачу заняцца паляваннем.

— Добра, — кажа воўк, — жыві са мною. Навучу цябе паляўнічаму рамяству.

Застаўся сабака жыць у ваўка.

Жывуць яны дзень, другі — захацелі есці. Воўк кажа сабаку:

— Збегай, брат, на поле, глянь, можа там хто ёсць.

Вярнуўся сабака з поля і кажа:

— Там гусі ходзяць.

Воўк пакруціў галавою:

— Э, беганіны шмат, а наедку мала.

І не пайшоў гусей лавіць.

Праз гадзіну воўк зноў пасылае сабаку:

— Збегай, глянь, можа там яшчэ хто ёсць.

Вярнуўся сабака і кажа:

— Свінні ў бульбе капаюцца.

— Э, — кажа воўк, — з імі таксама клопату шмат: пішчаць, хоць ты вушы затыкай. Пачакаем.

Пачакалі крыху, воўк і кажа:

— Збегай яшчэ паглядзі — ці няма там чаго цікавейшага?

Пабег сабака, паглядзеў, — на полі конь пасецца. Вярнуўся ён назад і сказаў аб гэтым ваўку.

— Вось цяпер можна збірацца на паляванне.

Пабег воўк у азярцо, абмачыўся ў вадзе, потым выкачаўся ў пяску ды пытаецца ў сабакі:

— Ну, як: падобны я цяпер на паляўнічага?

— Дзіва што! — кажа сабака.

Пайшлі на поле. Воўк забег каню наперад, сцерухнуўся, засыпаў яму вочы пяском, а потым схопіў за горла і задушыў.

Аб'ёўся сабака каніны, патлусцеў.

Сабака-паляўнічы

Дарагія рэбяткі, звычайна казку чытае вам дома ваша мама або тата, старэйшыя брат ці сястра.

У гэтым нумары нашага часопіса беларускую народную казку «Сабака-паляўнічы» прачытае народная артыстка БССР Лідзія Іванайна Рэжэцкая.

...А потым схопіў за горла і задушыў.

— Ну, — кажа ён ваўку, — цяпер я ўжо і без цябе абыйдуся. Буду жыць адзін.

Пакінуў ён ваўка і пайшоў сабе далей. Сустрэкае на дарозе ката:

— Куды ідзеш, кот?

— Мышэй лавіць.

— Э, — кажа сабака, — ці варта такую драбязою займацца? Хадзем лепш са мною: навучу цябе паляўнічаму рамяству.

Згадзіўся кот, і сталі яны жыць разам. Жывуць дзень, другі — захацелі есці. Сабака кажа кату:

—Ды я гэтую навуку ў ваўка пераняў.

— Збегай, брат, на поле, паглядзі, хто там ёсць.

Збегаву кот, паглядзеў.

— Гусі ходзяць, — дакладвае сабаку.

— Э, — паморшчыўся сабака, — беганіны шмат, а наедку мала.

Праз гадзіну сабака зноў пасылае ката на поле.

Вярнуўся кот і кажа:

— Свінні ў бульбе капаюцца.

— Э, — кажа сабака, — з імі таксама клопату шмат: пішчаць, хоць вушы затыкай. Пачакаем.

Паляжалі крыху, а есці і аднаму і другому хочацца.

— Збегай яшчэ на поле паглядзі — ці няма там чаго цікавейшага? — зноў пасылае сабака ката ў разведы.

Вярнуўся кот з поля і кажа:

— Конь пасецца.

Сабака ўсхапіўся:

— Вось цяпер можна збірацца на паляванне.

Пабег ён у азярцо, абмачыўся ў вадзе, выкачаўся ў пяску і пытаецца ў ката:

— Ну, як: падобны я на ваўка-паляўніка?

— Вельмі падобны, — кажа кот. — Як выліты. Воўк таксама перш чым на каня нападаць, у вадзе купаецца і ў пяску качаецца.

—Не, лепш паляваць на мышэй.

— Ды я гэтую навуку ў ваўка пераняў, — хваліцца сабака.

Пайшлі на поле. Сабака забег каню наперад, сцерухнуўся, як воўк, ды хацеў яго за горла ўхапіць. А конь як дасць яму капытом, дык той і паляцеў кулём з паламанымі рабрынамі.

Паглядзеў кот на такое паляванне ды кажа:

— Не, лепш паляваць на мышэй: хоць работа і марудная, затое рабрыны будуць цэлыя.

І пайшоў ён далей сваёю дарогаю.

ШТО ПАДАЦЬ НА СВАТОЧНЫ СТОЛ

У святочныя дні кожная гаспадыня хоча лепш сервіраваць стол, падрыхтаваць асабліва смачныя, рознастайныя стравы і прыгожа іх аформіць. Ніжэй даецца некалькі парад, як убраць стол і чым пачаставаць гасцей.

Перш за ўсё, трэба загадзя ведаць, якое віно будзе пастаўлена на стол. Ад гэтага залежыць выбар закускі. Да кан'яку і моцных він добра прыправіць сельдзец, зрабіць вінегрэт, паставіць нарэзаную скрылёчкамі каўбасу (можна хатняга прыгатавання), вяндліну, падаць салаты, масла слівачнае, ікру, рыбу ў марынадзе, заліўныя стравы.

Да салодкіх дэсертных він рэкамендуецца падаваць фрукты, цукеркі, пячэнне, торт.

Да прыходу гасцей стол павінен быць накрыты. Яго могуць упрыгожыць салаты, заліўныя, вінегрэты, калі іх умела зрабіць.

Упрыгожваюць стол пастаўленыя на яго звараныя ўкрутую яйкі, у якіх зразаюць востры кончык і кладуць туды крыху чырвонай або чорнай ікры. Яйкі ставяць тупым канцом на талерку.

На другое добра падаць гарачыя стравы—смажанага гуся з яблыкамі або мяса, тушонае па-хатняму.

Перад падачай салодкіх страў і він неабходна ўсе закускі прыбраць і зноў накрыць стол: паставіць цукеркі ў каробцы або ў вазах, варэнне, пячэнне, тарты, пірагі і салодкія віны.

Вельмі прыгожа, калі на стала стаяць жывыя кветкі ў вазах.

Ніжэй рэкамендуем некалькі страў для святочнага стала.

САЛАТА СТАЛІЧНАЯ

Набор прадуктаў на адну порцыю: курыцы 100 гр, бульбы 60 гр, сярэдняй велічыні агурка $\frac{1}{3}$, яйка $\frac{1}{4}$ шт., маянэзу 25 гр.

Мякаць варанай курыцы аддзяліць ад касцей і нарэзаць кавалачкамі, салёны агурок рэзаць на 4 часткі ўдаўжыню, а затым тоненькімі скрылёчкамі, таксама нарэзаць і вараную бульбу. Усё гэта змяшаць, дадаючы крыху маянэзу, солі па смаку і пакласці горкаю ў салатнік. Затым паліць зверху маянэзам і ўпрыгожыць чацвярцінкамі яйка, зелянінай пятрушкі, цыбулі, салатай або зялёным гарошкам.

Прыгатаванне маянэзу. Каб атрымаць 250 гр маянэзу, трэба ўзяць 200 гр расліннага масла, 2 жаўткі, 1 чайную лыжку гарчыцы гатовай, 2 сталовыя лыжкі 3% воцату, трохі солі, $\frac{1}{2}$ чайнай лыжкі цукру.

У падрыхтаваную пасуду пакласці гарчыцу, соль, цукар, убіць сырыя жаўткі, добра аддзеленыя ад бялка, і пры далейшым узбіванні (перамешванні) паступова, на працягу 10 хвілін, уліваць расліннае масла, а таксама воцат, і маянэз гатовы. Маса павінна быць густой, добра трымацца на лапататцы. Пасля ўвядзення воцату яна радзее і бялее.

ПАРАСЯ ЗАЛІўНОЕ

Падрыхтаваць для варкі парася: адсячы галаву і рассячы папалам удоўж хрыбта, пачынаючы ад задніх ножаў, ад-

варыць і добра астудзіць. Затым нарэзаць на парцыённыя кавалкі, скласці ў блюда і ўпрыгожыць зелянінай, морквай, кавалачкамі варанага яйка, лімонам. Пасля заліць бульёнам, атрыманым ад варкі парасяці.

Каб бульён не аказаўся слабым, пажадана дадаць у яго костку ад валовай галёнки ці галавы. Бульён набудзе светлы, бурштынавы колер, калі зняць з яго тлушч і асвятліць, г. зн. зрабіць адцяжку наступным чынам: на 1 літр бульёну ўзяць 2 сырыя яйкі, выпусціць іх у каструлю, добра выбіць, пасля чаго дадаць крыху астыўшага бульёну і добра перамяшаць.

Бульён, што застаўся, падагрэць і пры моцным памешванні ўліць паступова адцяжку. Бульён давесці да кіпення і пастрымаць у такім стане адну-паўтары хвіліны, пасля чаго зняць з агню і даць адстаяцца 5—7 хвілін. Затым працадзіць праз шчытную тканіну. Для атрымання бурштынавага колеру добра дадаць палены цукар.

Заліваць парася не адразу, а ў два прыёмы, каб не ўсплылі кавалачкі яйка, зеляніны і г. д., якімі прыбрана парася.

МЯСА ПА-ХАТНЯМУ

Набор прадуктаў: на 100 гр гатовага мяса — мяса-мякаці 150 гр.; морквы — 30 гр, цыбулі — 20 гр, тамату — 20 гр, бульбы ачышчанай — 150—200 гр, лаўровага лісту, солі, перцу па смаку, тлушчу 10 гр.

Мяса нарэзаюць порцыямі, абсмажваюць разам з гароднінай (цыбуляй, морквай), дадаюць тамат і зноў смажаць 5 хвілін, пасыпаюць мукой, абсмажваюць, разводзяць бульёнам, калі ёсць, або варам.

Бульбу, нарэзаную вялікімі скрылёчкамі аднолькавай велічыні, смажаць, кладуць у каструлю з мясам і тушаць. За 5—10 хвілін да гатоўнасці кладуць па смаку соль, перац, лаўровы ліст.

ГУСЬ СМАЖАНЫ

Набор прадуктаў: на адну гуся: 400 гр макарону, 2 сталовыя лыжкі смятаны, 4 яйкі, 2 сталовыя лыжкі масла, 5 яблыкаў.

Падрыхтаваную для смажання гуся соляць знізу і зверху. Фаршыруюць адвараным макаронам з яйкам і вантробамі ад гусі. Зашываюць, кладуць на змазаную бляху або патэльню з тлушчам, зверху змазваюць смятанай і смажаць, перыядычна паліваючы сокам, які пры гэтым атрымаўся.

Гарнір да гусі — яблыкі, тушонае капуста.

КАТЛЕТА БЕЛАРУСКАЯ

Набор прадуктаў на 1 порцыю: курыцы 200 гр, пячонкі — 30 гр, $\frac{1}{4}$ шт. яйка, масла 1 сталовую лыжку, сахароў 2 сталовыя лыжкі, бульбы 2 штукі, мукі 35 гр, вяндліны 10 гр.

У выпатрашанай курыцы вымаюць філе з костачкай крыла. Костачку добра ачышчаюць ад мяса. Затым аддзяляюць малое (або ніжняе) філе. Вялікае (верхняе) філе распластоўваюць, г. зн. робяць надрэз па цэнтру і фаршыруюць пячоначным фаршам. Затым паніруюць (абвальваюць у яйку, змешаным з малаком, і ў сухарнай крошцы), смажаць у фрытары (моцна разагрэтым тлушчы).

На гарнір падаецца бульба, нарэзаная саломкай і таксама абсмажаная ў фрытары. Можна пакласці грыбы марынаваныя.

На малым філейку робяць надрэзы, устаўляюць кавалачкі вяндліны, затым адварваюць. Атрымліваецца нібы курыны грэбень. Пры падачы паліваюць маслам.

КРЭНДЗЕЛЬ

Набор прадуктаў на 1 кг гатовага крэндзеля: мукі 620 гр, масла слівачнага 60 гр, яйка — $\frac{1}{2}$, солі 5 гр, цукровага пяску 250 гр, дрожджаў 50 гр, маргарыну 60 гр, малака $\frac{1}{2}$ шклянкі, вады $\frac{1}{2}$ шклянкі, карыцы 3 гр.

Разводзяць дрожджы ў цёплай вадзе, дадаюць малако, цукар, соль, масла, маргарын, затым муку і замешваюць цеста. Праз 2—2 $\frac{1}{2}$ гадзіны робяць першую абмінку, а праз 30 хвілін другую, пасля цеста замешваюць, г. зн. надаюць форму крэндзеля, ставяць у цёплае месца для расстою, змазваюць яйкамі з малаком і пасыпаюць карыцай з цукрам. Выпякаюць у гарачай печы.

ПІРОГ З ЯБЛЫКАМІ

Набор прадуктаў на 1,5 кг гатовага пірага: мукі 800 гр, масла слівачнага 20 гр, яек 2,5 шт., солі няпоўную чайную лыжку, цукру 1 шклянку, дрожджаў 30 гр, маргарыну 20 гр, яблыкаў 300 гр.

Цеста прыгатаваць як і для крэндзеля. Калі цеста расстаяла, раскатаць яго пластам у 1—1,5 см, пакласці абланжыраваныя ў цукру яблыкі і надаць форму пірагу. Пірог можна зрабіць адкрыты, пераплечены зверху вузкімі палоскамі цеста. Перад выпечкай пірог змазаць лезонам, г. зн. яйкам, змешаным з малаком і цукрам. Выпякаць у гарачай печы.

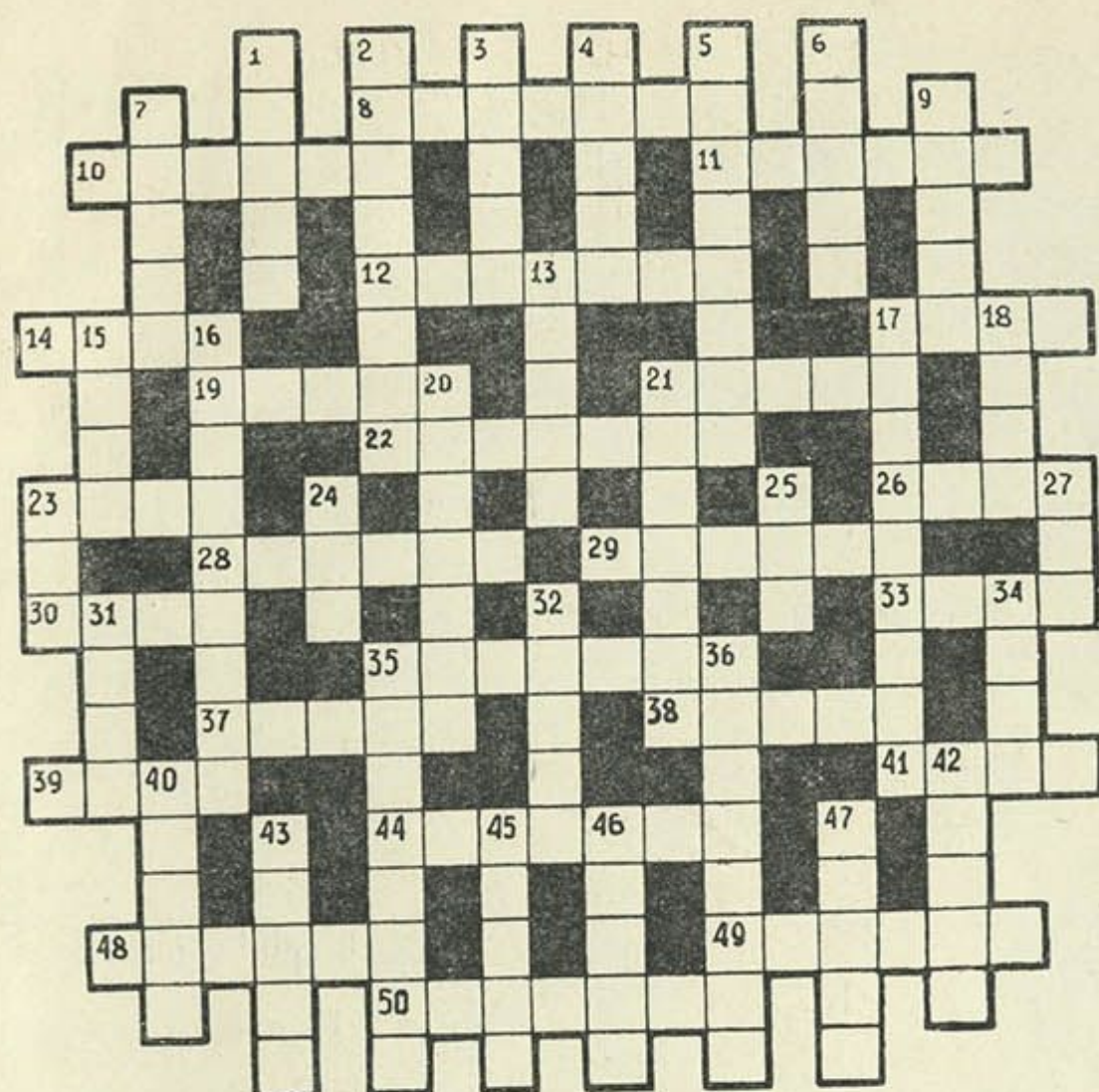
Як рабіць начынку? Яблыкі ачысціць, нарэзаць скрылёчкамі, перасыпаць цукрам і пакласці на цеста.

В. ФОМАЧКІН,

шэф-кухар рэстарана «Беларусь».

Параўнальная мера і вага некаторых прадуктаў: у адной шклянцы мукі 160 гр, масла слівачнага 250 гр, цукровага пяску 200 гр; у сталовай лыжцы мукі 25 гр, масла слівачнага 20 гр, смятаны 25 гр, цукровага пяску 25 гр; у чайнай лыжцы масла слівачнага 5 гр, смятаны 10 гр, воцату 5 гр, цукровага пяску 10 гр.

КРАСВОРД

Па гарызанталі: 8. Савецкая рэспубліка. 10. Рухоме злучэнне двух дэталей на восі. 11. Вузкая водная паласа паміж двума басейнамі. 12. Атрутная матэрыя. 14. Горная парода, з якой здабываюць метал. 17. Горы ў Поўднёвай Амерыцы. 19. Сталіца савецкай рэспублікі. 21. Від пасуды. 22. Частка патрона. 23. Дарожны чамадан. 26. Пустазелле. 28. Рознавід-

насць хімічнага элемента. 29. Рымскі паэт-сатырык. 30. Край падэшвы. 33. Дзяржава ў Азіі. 35. Музыкант. 37. Дзяржава ў Еўропе. 38. Асноўная думка. 39. Вулкан у Італіі. 41. Галіністая расліна. 44. Чацвераногі паўзун. 48. Самастойна выступаючы артыст. 49. Хваёвы лес. 50. Горад на Беларусі.

Па вертыкалі: 1. Поўвостраў на поўначы СССР. 2. Поўночны порт Савецкага Саюза. 3. Зялёная частка дрэва. 4. Матэматычны тэрмін. 5. Верхняя частка калоны. 6. Пачатак спартыўнага спаборніцтва. 7. Урачыстае шэсце. 9. Цытрусавы плод. 13. Народнасць на поўначы СССР. 15. Раённы цэнтр Мінскай вобласці. 16. Размах вагання. 17. Абласны цэнтр Казахскай ССР. 20. Разбурэнне металу. 21. Спецыяліст па славянскай філалогіі. 23. Адзінка атмасфернага ціску. 24. Рачная жывёла. 25. Рака ў Якуціі. 27. Мінеральнае ўгнаенне. 31. Састаўная частка паветра. 32. Курорт на Каўказе. 34. Гатунак яблык. 35. Архітэктурная дэталі. 36. Спецыяльнасць урача. 40. Ступень свячэння. 42. Народная артыстка УССР. 43. Савецкі кампазітар. 45. Від кулямётнай стральбы. 46. Сялянская сяліба ў Поўднёвай Амерыцы. 47. Горная сістэма ў Еўропе.

АДКАЗЫ НА КРАСВОРД, ЗМЕШЧАНЫ У № 11.

Па гарызанталі: 5. Зубр. 6. Гара. 8. Выраб. 10. Сяўба. 11. Крама. 12. Агрэст. 13. Нектар. 15. Здор. 16. Мяса. 18. Парася. 19. Статак. 23. Стол. 24. Ацёл. 26. Ніва. 28. Рунь. 33. Ліст. 34. Мята. 35. Арка. 36. Кран. 37. Навука. 40. Апарос. 43. Літр. 45. Клён. 47. Рэкорд. 49. Соўгас. 51. Колас. 52. Ствол. 53. Араты. 54. Арык. 55. Крук.

Па вертыкалі: 1. Дакучаеў. 2. Трактар. 3. Аграном. 4. Свініна. 5. Збор. 7. Асот. 8. Капуста. 12. Арба. 14. Рака. 15. Зямля. 17. Асіна. 18. Поле. 20. Кара. 21. Стагакід. 22. Інвентар. 25. Цыбуля. 27. Вятрак. 29. Стан. 30. Канал. 31. Баран. 32. Укос. 38. Аўчарка. 39. Узор. 41. Авёс. 42. Остфрыз. 44. Радыска. 45. Касілка. 46. Элеватар. 48. Каса. 50. Грак.

ПАПРАўКА

У артыкуле «Дакументы Вялікага Кастрычніка», апублікаваным у № 11 часопіса, на 3 старонцы, канец чацвёртага абзаца знізу (другая калонка) трэба чытаць: «Тут-жа — сусветна-гістарычныя дэкрэты Савецкай улады аб міры, аб зямлі, аб уладзе, падпісаная В. І. Леніным і І. В. Сталіным «Дэкларацыя правоў народаў Расіі».

ПРАДАЎЖАЕЦЦА ПАДПІСКА НА ЧАСОПІС „РАБОТНИЦА І СЯЛЯНКА“ на 1955 г.

З новага года да часопіса будзе прыкладацца
штомесцяц выкрайка і ўзоры для вышыўкі.

*Каб пазбегнуць перабояў у дастаўцы часопіса,
раім афармляць падпіску на год.*

ПАДПІСНАЯ ЦАНА:

на год — 21 руб. 60 кап., на 6 месяцаў — 10 руб. 80 кап.,
на 3 месяцы — 5 руб. 40 кап.

Падпіска прымаецца мясцовымі аддзяленнямі сувязі, грамадскімі распаўсюджвальнікамі
друку і пісьманосцамі.

Адказы рэдактар А. П. УС. Рэдакцыйная калегія: К. А. АБУШЭНКА, М. Н. БАРСТОК, Г. Л. ДАЗОРЦАВА,
А. Н. ЗАХАРАВА, М. Ф. НІКІФАРАВА, Ф. А. НОВІКАВА, А. І. ФЕДАСЮК, В. І. ФІЛІПАВА.

АТ № 09858

Журнал «Работница и крестьянка» на беларуском языке.

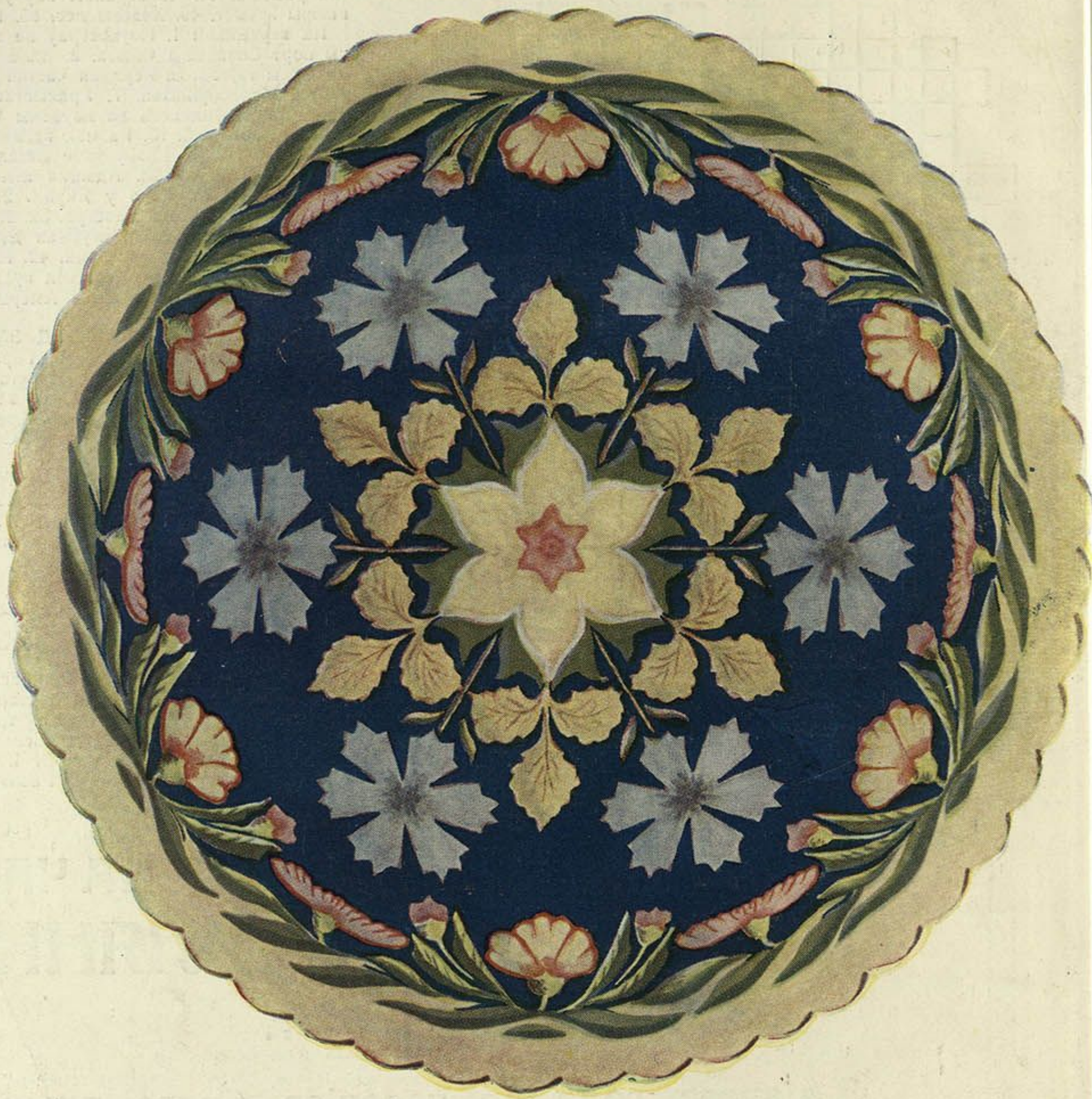
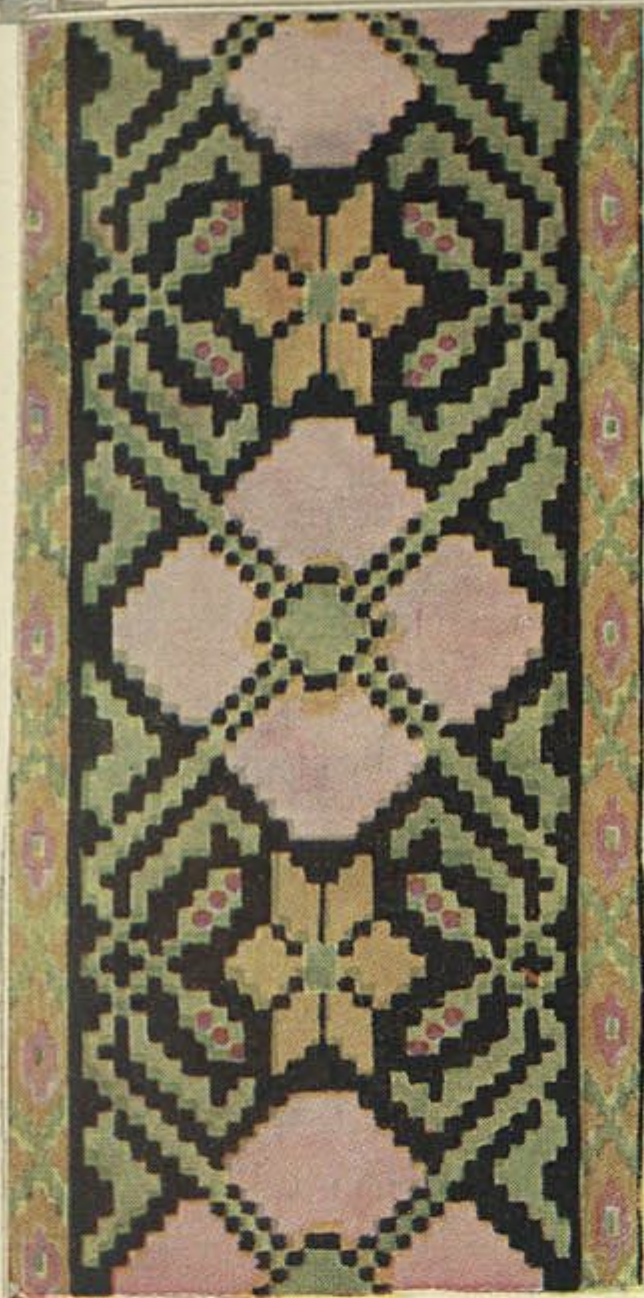
Издание ЦК КП Белоруссии.

Падпісана да друку 10/XII 54 г.

Адрас рэдакцыі: Мінск, Праспект імя Сталіна. Дом друку.

Пакой 23. Тэлефон. 2-33-03.

Друкарня імя Сталіна, Мінск, Цана 1 руб. 50 кап. Друк. арк. 3. Аўт. арк. 4. Тыраж 60.000 экз. Заказ № 824

Работы студэнтаў
Мінскага мастацкага
вучылішча:
Г. Краўчука,
І. Каваленкі,
А. Шнарэвіч.

